

Belastingdienst/Bureau Toezicht Wwft

LEIDRAAD

Wet ter voorkoming van witwassen
en financieren van terrorisme

Richtlijnen voor kopers en verkopers van goederen

Inhoudsopgave

1.	INLEIDING	5
2.	HET BEGRIP INSTELLING.....	7
2.1	Samengestelde transactie	7
3.	RISICOMANAGEMENT	10
3.1	Risicobeleid en risicomanagement.....	10
3.1.1	Landenrisico	10
3.1.2	Cliëntrisico.....	11
3.1.3	Productrisico.....	11
3.1.4	Kleinere instellingen.....	12
3.1.5	Onacceptabel risico	12
3.2	Inrichting bedrijfsvoering.....	12
3.3	Compliance functie	12
3.3.1	Uitbesteden compliance functie	13
3.4	Auditfunctie	13
3.4.1	Taken Wwft auditor	13
3.4.2	Opleidingseisen en bevoegdheden	13
3.4.3	Onafhankelijkheid	13
3.4.4	Uitbesteden auditfunctie	14
3.5	Wanneer moet een compliance functie en een auditfunctie worden ingericht? Aard en omvang-criterium.....	14
4.	HET CLIËNTENONDERZOEK	15
4.1	Cliëntenonderzoek verplicht.....	15
4.2	Wie is de cliënt?	15
4.3	Risicoprofiel van de cliënt	15
4.4	Moment van het cliëntenonderzoek.....	15
5.	VORMEN VAN CLIËNTENONDERZOEK	17
5.1	Regulier cliëntenonderzoek	17
5.1.1	De uiteindelijk belanghebbende (Ultimate Beneficial Owner of "UBO")	17
5.1.2	Pseudo-UBO.....	18
5.1.3	Redelijke maatregelen	19
5.1.4	Vaststellen UBO, identificatie en verificatie	19
5.2	Vereenvoudigd cliëntenonderzoek	20
5.3	Verscherpt cliëntenonderzoek.....	20
5.3.1	Beheersmaatregelen.....	21
5.3.2	Hoog risico staten	21
5.3.3	Identificatie op afstand.....	21
5.3.4	Dienstverlening aan politiek prominente personen	22
5.4	Uitbesteding van het cliëntenonderzoek.....	24
6.	IDENTIFICATIE EN VERIFICATIE	25
6.1	Verificatie van een natuurlijk persoon	25
6.1.1	Cliëntenonderzoek en RDW	25
6.2	Verificatie van een rechtspersoon gevestigd in Nederland	25

6.3	Verificatie van een rechtspersoon niet gevestigd in Nederland.....	25
6.4	Verificatie van entiteiten die geen rechtspersoonlijkheid bezitten	26
7.	VASTLEGGING VAN DE IDENTITEITS- EN VERIFICATIEGEGEVENS.....	27
7.1	Vastlegging van de identiteits- en verificatiegegevens van een natuurlijk persoon	27
7.2	Vastlegging van de identiteits- en verificatiegegevens van de UBO	27
7.3	Vastlegging van de identiteits- en verificatiegegevens van vennootschappen of andere juridische entiteiten.....	27
7.4	Vastlegging van de identiteits- en verificatiegegevens van trusts of andere juridische constructies	28
7.5	AVG (gegevensbescherming)	28
8.	DE MELDINGSPLICHT.....	29
8.1	Wat is witwassen?	29
8.2	Wat is terrorismefinanciering?	30
8.3	Ongebruikelijke transactie	30
8.4	Voorgenomen transactie.....	31
8.5	Wanneer melden?	31
8.6	Wat melden?	31
8.7	Hoe melden?	32
9.	RISICOCRITERIA.....	33
9.1	Land- of geografische risico's	33
9.2	Cliëntrisico's	33
9.3	Product- of transactierisico's.....	34
10.	VERDERE RECHTEN EN VERPLICHTINGEN	36
10.1	Civielrechtelijke vrijwaring	36
10.2	Strafrechtelijke vrijwaring.....	36
10.3	Geheimhoudingsverplichting.....	36
10.4	Melding niet anoniem.....	36
10.5	Bewaarplicht.....	36
10.6	Opleidingsverplichting.....	37
10.7	Toezicht op de naleving	37
10.8	Publicatieplicht	37
11.	SANCTIEWET	38

Deze leidraad is met zorg samengesteld en is informatief van aard. Het is geen juridisch bindend document of beleidsregel van de Belastingdienst/Bureau Toezicht Wwft. De Leidraad komt niet in de plaats van wet- en regelgeving. U kunt er dus geen rechten aan ontleen.

De voorbeelden in deze leidraad zijn niet uitputtend en zullen niet altijd als voldoende zijn aan te merken. Zij dienen als handreiking voor de uitleg en de toepassing van de wettelijke verplichtingen. Door besluiten op nationaal en internationaal niveau is het mogelijk dat de tekst niet langer actueel is op het moment dat u deze leest.

1. INLEIDING

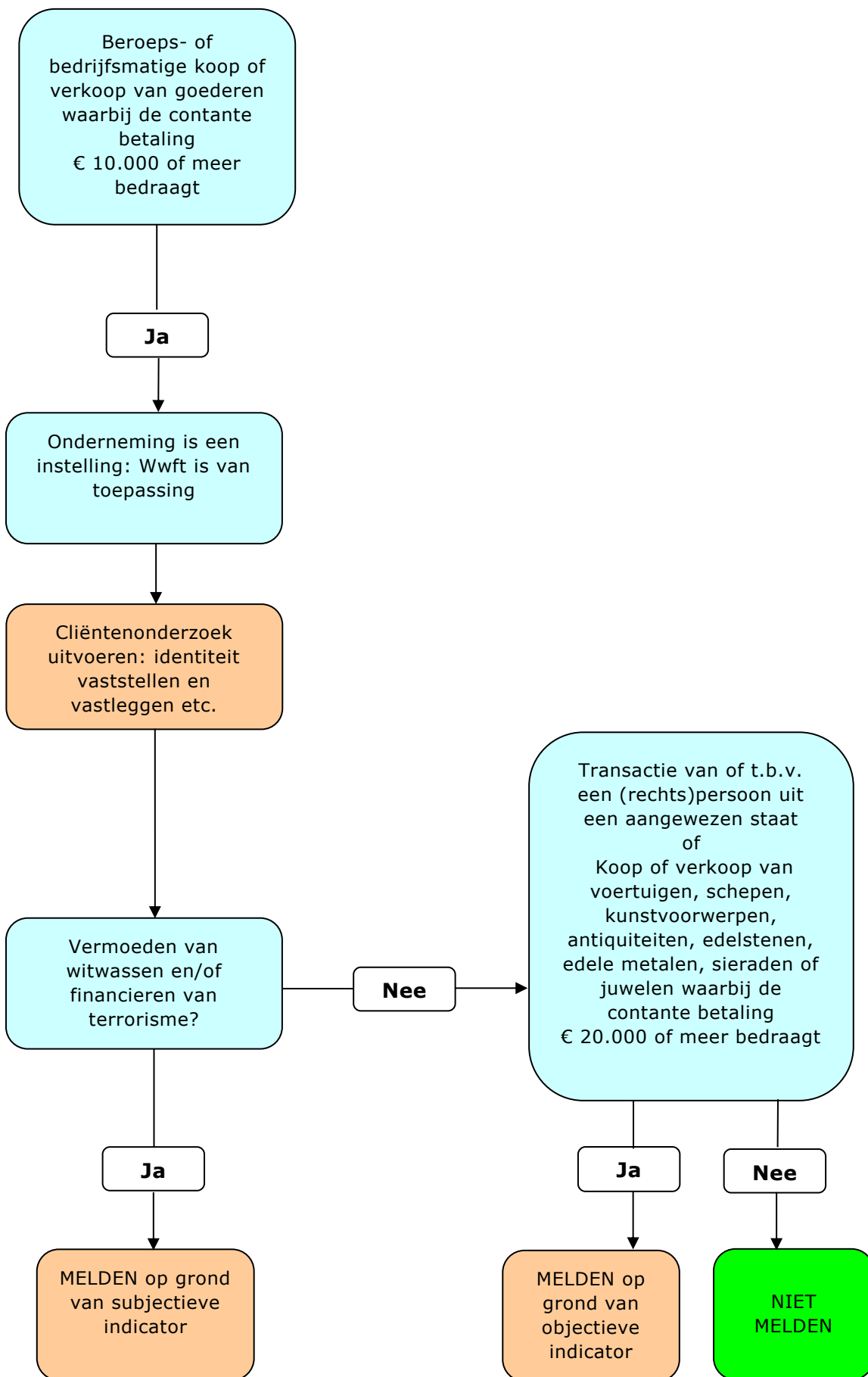
Met ingang van 1 augustus 2008 is de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (verder: Wwft) van kracht.

Alle beroeps- of bedrijfsmatige kopers en verkopers van goederen (in het vervolg spreken we ook van: handelaren) zijn onder de werking van de Wwft gebracht indien de betaling van de goederen in contanten plaatsvindt voor een bedrag van € 10.000 of meer. Het is hierbij niet van belang of de betaling in één keer wordt voldaan of dat de betaling in delen of termijnen plaatsvindt.

Het kan zijn dat u niet alleen goederen koopt of verkoopt, maar dat u ook als tussenpersoon bemiddelt bij de koop en verkoop van goederen. In dat geval kan voor u de Leidraad "Richtlijnen voor Bemiddelaars inzake koop en verkoop van voertuigen, schepen, kunstvoorwerpen, antiques, edelstenen, edele metalen, sieraden of juwelen" van toepassing zijn.

Op 10 juli 2018 heeft de Eerste Kamer ingestemd met een wetsvoorstel om de Wwft te wijzigen. Dit wetsvoorstel hangt samen met de vierde Europese anti-witwasrichtlijn (AMLD4). Op 25 juli 2018 is de Implementatiewet vierde anti-witwasrichtlijn in werking getreden. Deze leidraad is herschreven met inachtneming van de op 25 juli 2018 gewijzigde wet.

De belangrijkste elementen van de Wwft zijn het cliëntenonderzoek, de meldingsplicht en de bewaarplicht. Deze leidraad bevat relevante aandachtspunten die voor de naleving van de Wwft in de praktijk van belang zijn.

2. HET BEGRIP INSTELLING

Wanneer u beroeps- of bedrijfsmatig goederen koopt of verkoopt, voor zover betaling van deze goederen in contanten plaatsvindt voor een bedrag van € 10.000 of meer, wordt u aangemerkt als een instelling voor de Wwft. Bij koop en verkoop is sprake van een transactie gericht op overdracht van het eigendom, direct of op termijn.

Ook huurkoop en koop op afbetaling worden aangemerkt als koop/verkoop van goederen. Huurkoop is een verkooptransactie waarbij het eigendomsrecht op termijn overgaat. Financial lease heeft deze kenmerken ook en daarom is ook bij financial lease sprake van koop/verkoop van goederen. Bij koop op afbetaling gaat het eigendomsrecht per direct over, maar vindt de betaling (deels) later plaats.

Het begrip goederen omvat alle zaken en alle vermogensrechten. Dat betekent dat niet alleen de beroeps- of bedrijfsmatige kopers en verkopers van voertuigen, schepen, kunstvoorwerpen, antiquiteiten, edelstenen, edele metalen, sieraden of juwelen onder de Wwft kunnen vallen. Het gaat ook om de beroeps- of bedrijfsmatige kopers en verkopers van andere goederen. Te denken valt onder meer aan de beroeps- of bedrijfsmatige kopers en verkopers van keukens, badkamers, zwembaden, jacuzzi's, zonnebanken, paarden, audioapparatuur, piano's/vleugels, stacaravans, Perzische tapijten, vliegtuigen, helikopters, drones, scheepsmotoren, laboratoriummateriaal, koolstoffilters, groeilampen, bitcoins of andere virtuele valuta. Deze opsomming is niet limitatief.

Tenslotte kunnen de beroeps- of bedrijfsmatige kopers en verkopers van vermogensrechten ook onder de Wwft vallen.

Wanneer u een instelling bent voor de Wwft, dan is daarvan het gevolg dat u moet voldoen aan de verplichtingen die gesteld zijn in de Wwft. Deze verplichtingen bestaan uit het ten minste instellen van een cliëntenonderzoek en het melden van een (voorgenomen) ongebruikelijke transactie.

2.1 Samengestelde transactie

Een transactie is een handeling of samenstel van handelingen van of ten behoeve van een cliënt waarvan de instelling ten behoeve van haar dienstverlening aan die cliënt heeft kennisgenomen.

Naast de zogenaamde enkelvoudige transactie komt ook de samengestelde transactie voor.

Voorbeelden:

1. Indien het contante deelbetalingen betreffen voor de aankoop van één goed (bijvoorbeeld de aanbetaling en de betaling bij aflevering van een goed), dan moet u de contante betalingen bij elkaar optellen om te bepalen of u voor die transactie een instelling bent en/of een meldingsplicht heeft.
2. Indien het een contante betaling betreft voor bijvoorbeeld de aankoop van meerdere voertuigen (waartussen een onderling verband bestaat) en het totaalbedrag wordt in één keer voldaan, dan kan sprake zijn van een samengestelde transactie. Het totaalbedrag is dan bepalend voor de beoordeling of u voor die (samengestelde) transactie een instelling bent en/of een meldingsplicht heeft.
3. Indien een koper in een bepaalde periode meerdere contante betalingen verricht ten behoeve van de aankoop van goederen, dan kunnen deze contante betalingen bij elkaar worden opgeteld als er een duidelijke samenhang bestaat tussen deze handelingen. Er is dan sprake van een samengestelde transactie.
4. Deze samenhang kan ook aanwezig zijn als meerdere personen goederen kopen en er aanwijzingen zijn dat er in feite sprake is van één (samengestelde) transactie.

Indien u goederen inkoop, dan kunt u bij een samengestelde transactie bijvoorbeeld denken aan de situatie dat de verkoper om (contante) betaling in delen vraagt¹, of de te verkopen goederen uitsplitst in meerdere partijen, die vervolgens afzonderlijk aan u geleverd worden en waarvoor u afzonderlijk betaalt.

Volgens uitspraken van de rechter² kunnen in ieder geval de volgende factoren van belang zijn om een duidelijke samenhang vast te stellen. Let op: er hoeft niet aan al die voorwaarden voldaan te worden.

- De handtekening voor ontvangst op de ontvangstbewijzen is identiek;
- Er is precies op hetzelfde moment voor ontvangst getekend;
- De facturen staan op hetzelfde klantnummer geregistreerd;
- Het factuuradres is hetzelfde;
- Op één van de facturen lijkt te zijn aangetekend dat in één keer contant is betaald voor meerdere facturen;
- De order- en factuurnummers zijn direct opeend;
- Uit de facturen kan niet worden opgemaakt dat de goederen aan verschillende personen zijn verkocht, omdat namen van kopers en handtekeningen ontbreken;
- Uit het dossier blijkt niets omtrent de persoonsgegevens van de koper(s) van de goederen;
- Dezelfde goederen worden gekocht voor hetzelfde bedrag;
- (Nagenoeg) dezelfde goederen worden gekocht op dezelfde datum;
- Dezelfde goederen worden gekocht aan personen met een gelijke achternaam;
- Slechts op één van de facturen worden transactiekosten in rekening gebracht;
- De betaalwijze is gelijk;
- De bestellingen zijn op hetzelfde moment en op hetzelfde adres afgeleverd/verzendingwijze en afleveradres zijn gelijk;
- Op basis van het overeenkomende factuur-, e-mail- en afleveradres en dezelfde achternaam lijkt sprake te zijn van een familiale relatie tussen beide cliënten;
- Contante bedragen waarmee de goederen worden aangeschaft, zijn afkomstig uit hetzelfde vermogen (bijvoorbeeld bij echtelieden);
- Twee personen (bijvoorbeeld echtelieden) zijn samen aanwezig en schaffen elk, middels een aparte factuur, goederen aan;
- Wwft-verplichtingen worden vermeden door aankopen te verspreiden over meerdere samen aanwezige personen.

Samenhang kan ook worden vastgesteld op basis van (een combinatie van) de volgende feiten en omstandigheden:

- Bij aankoop: er is sprake van dezelfde leverancier;
- Bij verkoop: er is sprake van dezelfde afnemer;
- Meerdere verkopen in een relatief korte periode;
- Met enige regelmaat verkopen, bijvoorbeeld eens per maand;
- Een gemeenschappelijk betaalmoment bij meerdere verkopen;
- Eenzelfde factuurdatum bij meerdere verkopen;
- Betaling afkomstig uit hetzelfde (bron van het) vermogen.

Bij de beoordeling of sprake is van een samengestelde transactie, moeten meerdere factoren mee worden gewogen. Niet beslissend is dat de handelingen binnen een bepaalde tijdsperiode plaatsgevonden hebben. Als twee mensen samen binnenkomen om goederen te kopen, dan zult u er in principe vanuit dienen te gaan dat beide verkopen onderdeel van een samengestelde transactie zijn. Dat kan anders liggen als de kopers (op verzoek) schriftelijk verklaren dat de betaling van de goederen uit afzonderlijke vermogens komen.

Voorbeelden:

1. Een cliënt koopt in een korte periode meerdere auto's. De auto's worden gezamenlijk, gelijk of kort op elkaar getransporteerd. Er is sprake van een samengestelde transactie.

¹ Bijvoorbeeld een deel bij de bestelling en een deel bij het afleveren.

² Rechtbank Amsterdam 30 juni 2016, nr. 13/993014-16, ECLI:NL:RBAMS:2016:3966 en Rechtbank Amsterdam 30 juni 2016, nr. 13/993013-16, ECLI:NL:RBAMS:2016:3967.

2. Twee mensen komen samen goud kopen. Ze verzoeken afzonderlijke facturen op te maken. Eén persoon betaalt alles. Er is sprake van een samengestelde transactie.

3. RISICOMANAGEMENT

3.1 Risicobeleid en risicomanagement

Instellingen zijn verplicht om een beoordeling van de eigen risico's op witwassen en financieren van terrorisme op te stellen, vast te leggen en actueel te houden. Op verzoek moet deze risicobeoordeling aan de toezichthouder worden verstrekt. De risico beoordeling is vormvrij, wel moet de toezichthouder in staat zijn om te beoordelen of u de risico's op witwassen en financieren van terrorisme voldoende in kaart heeft gebracht en u uw beleid en procedures om deze risico's te beheersen adequaat heeft ingericht.

Bij een dergelijke risicobeoordeling analyseert de instelling de inherente risico's op witwassen en terrorismefinanciering. Bij het vaststellen en beoordelen van deze risico's houdt de instelling in ieder geval rekening met de risicofactoren die verband houden met het type cliënt, product, dienst, transactie en leveringskanaal en met landen of geografische gebieden. Denkt u bijvoorbeeld aan de landen waarin een instelling actief is. Vervolgens beoordeelt u de effectiviteit van de beheersmaatregelen die tegenover deze inherente risico's staan, waarna u de hiaten in de bestaande beheersmaatregelen bepaalt. Aan de hand hiervan bekijkt u welke aanvullende maatregelen u treft. Deze risicobeoordeling ligt ten grondslag aan de ontwikkeling van het beleid, procedures en maatregelen, om de geïdentificeerde risico's te beperken en effectief te beheersen.

Instellingen dienen (in ieder geval) met de Europees³ en nationaal⁴ geïdentificeerde risico's rekening te houden bij het opstellen van hun risicobeoordelingen. Daarnaast dienen zij rekening te houden met de door de FATF⁵ geïdentificeerde risico's⁶. Verder kijkt de instelling naar zijn type klanten. Op basis daarvan maakt de instelling een risicoanalyse. In die analyse staat welke (soort) klanten het stempel hoog risico krijgen en welke (soort) klanten niet. Ook bepaalde transacties kunnen het stempel hoog risico krijgen. Een instelling neemt voorts beheersmaatregelen en is specifiek over welke maatregelen genomen worden. De risicobeoordeling kan er ook toe leiden dat een instelling tot de conclusie komt dat onvoldoende beheersmaatregelen mogelijk zijn en dat daarom bepaalde risico's in het geheel moeten worden vermeden.

De in de praktijk meest gehanteerde risicocriteria zijn: landen- of geografisch risico, cliëntrisico en productrisico. Het gewicht dat aan elk van deze criteria wordt gegeven om het risico op witwassen en financieren van terrorisme te bepalen, kan per instelling verschillen. Hoe hoger de risico's hoe meer inspanning de instelling moet verrichten om de risico's te mitigeren. De stappen die de instelling neemt om risico's op witwassen en terrorismefinanciering binnen haar bedrijf te identificeren en te beoordelen, moeten evenredig zijn met de aard en omvang van de instelling. Het gaat om redelijke maatregelen. Bij het bepalen van de aard en omvang van een instelling kan bijvoorbeeld gekeken worden naar het type dienstverlening, het aantal medewerkers of de omzet van een instelling.

Voorbeeld:

U heeft cliënten die producten of diensten aanbieden waarvoor vaak met contant geld wordt betaald. In die gevallen neemt u aanvullende maatregelen om het verhoogde risico op witwassen of financieren van terrorisme, dat met betalingen in contant geld gepaard gaat, te beheersen. Die maatregelen kunnen bijvoorbeeld bestaan uit het stellen van een limiet aan betalingen in contant geld of het opvragen van informatie over de maatregelen die de cliënt zelf neemt om te voorkomen dat zijn diensten worden gebruikt voor witwassen of financieren van terrorisme.

3.1.1 Landenrisico

De instelling kijkt bij het bepalen van het landenrisico allereerst of de cliënt woonachtig of gevestigd is of zijn zetel heeft in een staat met een hoger risico op witwassen of financieren van terrorisme⁷.

³ Supranational Risk Assessment Report

⁴ National Risk Assessment Witwassen en National Risk Assessment Terrorismefinanciering

⁵ Financial Action Task Force, een wereldwijde intergouvernementele organisatie (samenwerkingsverband tussen landen, waaronder Nederland).

⁶ <http://fatf-gafi.org/>

⁷ De Europese Commissie wijst dergelijke staten met een hoger risico aan op grond van artikel 9 van de vierde anti-witwasrichtlijn.

Dat geldt ook indien uw cliënt voor de financiering geld uit een dergelijk land laat komen. Verder houdt de instelling ook rekening met andere landen en gebieden die een hoog risico kunnen opleveren. Een instelling heeft bij het inschatten van het landenrisico de vrijheid om haar eigen afweging te maken. Een indicatie kan zijn als landen of geografische gebieden door onafhankelijke bronnen zijn geïdentificeerd als landen met een hoog niveau van corruptie of andere criminele activiteiten⁸. De instelling dient hierbij in elk geval rekening te houden met publicaties van de FATF waarin zij verschillende risicolanden en –gebieden identificeert die in onvoldoende mate een systeem ter voorkoming van witwassen en terrorismefinanciering hebben opgezet⁹. Van instellingen wordt verwacht dat zij op de hoogte zijn van de inhoud van deze publicaties en gepaste maatregelen treffen indien dat nodig mocht zijn. Ook landen waartegen de VN of de EU sancties hebben uitgevaardigd, worden als hoog risico landen beschouwd.

3.1.2 Cliëntrisico

De instelling heeft bij het in kaart brengen van het cliëntrisico de vrijheid om haar eigen afweging te maken. Wel zijn er categorieën die een hoger risico met zich mee kunnen brengen en die ertoe kunnen leiden dat de instelling aanvullende maatregelen dient te treffen. Hierbij valt te denken aan rechtspersonen met een ingewikkelde structuur, 'high-net worth individuals' (personen met een zeer groot vermogen), instellingen die niet onderworpen zijn aan een vorm van toezicht, en cliënten met beroepen waarvoor geldt dat er een nauwe verwantschap bestaat met witwassen en fraude. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan cliënten die werkzaam zijn in branches waar veel contant geld beschikbaar is (bijvoorbeeld in de horeca, massagesalons, autohandel, schroothandel, seksbranche, belwinkels, coffeeshops en growshops). Verder kan worden gedacht aan cliënten die hun transacties in ongebruikelijke omstandigheden (laten) uitvoeren. Het gaat dan om bijvoorbeeld frequente en onverklaarbare overstappen naar andere instellingen of onverklaarbare verschuivingen tussen rekeningen in verschillende geografische locaties.

3.1.3 Productrisico

Ook bij het bepalen van het productrisico heeft de instelling de vrijheid om haar eigen afweging te maken. Bij de bepaling van eventuele productrisico's kan een instelling onder meer denken aan investeringen in moeilijk waardeerbare goederen (kunst, antiek, whisky, vastgoed), vermogensbeheer met private banking kenmerken, transacties uitgevoerd door middel van private bilaterale overeenkomsten, nieuwe of vernieuwende producten/diensten en technologieën, crypto-producten of producten met een ongebruikelijke complexiteit. Indien er sprake is van hoog risico dient de instelling de procedures en maatregelen daarop aan te passen. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan differentiatie wat betreft opleiding. Als een bepaalde afdeling binnen een instelling zich bezig houdt met risicovolle producten of diensten, kunnen medewerkers extra en specifieke trainingen krijgen. Ook zijn hierbij risico's die voortvloeien uit de combinatie van cliënt en product relevant. De instelling moet deze cliënt-product combinatie meenemen bij het indelen van de cliënt in een risicocategorie en bij het monitoren van de relatie.

Voorbeeld:

Bepaalde typen cliënten of producten kunnen een verhoogd risico op witwassen of financieren van terrorisme met zich brengen. Dit dient door een risicoanalyse van de instelling naar voren te komen. Een voorbeeld daarvan is bijvoorbeeld de dienstverlening van een instelling aan cliënten die producten of diensten aanbieden waarvoor vaak met contant geld wordt betaald. Denk aan goudhandelaren. In die gevallen dient een instelling aanvullende maatregelen te nemen om het verhoogde risico van witwassen of financieren van terrorisme, dat met betalingen in contant geld gepaard gaat, te beheersen. De maatregelen kunnen onder meer bestaan uit het stellen van een limiet aan betalingen in contant geld of het opvragen van informatie over de maatregelen die de cliënt zelf neemt om te voorkomen dat zijn diensten worden gebruikt voor witwassen of financieren van terrorisme. Voor goudhandelaren is dan nog van groot belang dat ze een goed opkopersregister bijhouden.

⁸ Bijvoorbeeld op basis van de Corruption Perception Index van Transparency International.

⁹ De publicaties zijn te vinden op de website van de FATF: <http://fatf-gafi.org/>

De publicaties worden jaarlijks in februari, juni en oktober herzien, indien daar aanleiding voor is.

3.1.4 Kleinere instellingen

De wet biedt geen ruimte om voor categorieën instellingen een nadere wettelijke invulling aan de verplichtingen te geven of om bepaalde instellingen categorisch uit te zonderen van de wettelijke verplichtingen. De (kleinere) instellingen die hier behoefte aan hebben, kunnen in samenwerking met hun beroepsorganisatie en eventueel in samenwerking met de toezichthouder¹⁰ tot een nadere invulling komen van de normen van de wettelijke bepalingen ten aanzien van het risicomanagement.

Denkt u bijvoorbeeld aan het samen met de branchevereniging in kaart brengen van de meest voorkomende risico's in de branche.

3.1.5 Onacceptabel risico

Instellingen moeten ook beleid opstellen en vastleggen voor het geval er sprake is van cliënten die een onacceptabel risico vormen. Als er sprake is van onacceptabele risico's, mag de instelling de cliënt niet accepteren dan wel moet zij waar nodig de bestaande relatie met de cliënt beëindigen. Een instelling mag in geen geval meewerken aan een strafbaar feit.

Enkele voorbeelden van onacceptabele risico's zijn:

- Een cliënt (of uiteindelijk belanghebbende, de UBO) die op de EU-sanctielijst¹¹, de VN-sanctielijst of de nationale sanctielijst voorkomt;
- Shellbanks¹²;
- Rechtspersonen met een ondoorzichtige organisatiestructuur (vooral als met deze structuur beoogd wordt belastingen te ontduiken);
- Natuurlijke personen van wie en rechtspersonen waarvan het vermoeden bestaat dat ze betrokkenheid hebben bij een criminele organisatie;
- Cliënten die anoniem wensen te blijven dan wel valse identiteitsgegevens verstrekken;
- Cliënten die de wettelijk vereiste informatiedocumenten weigeren te verstrekken.

3.2 Inrichting bedrijfsvoering

Instellingen dienen één van de personen die het dagelijks beleid van de instelling bepalen aan te wijzen als verantwoordelijk voor de naleving door de instelling van de Wwft. Deze aangewezen dagelijkse beleidsbepaler is binnen de instelling verantwoordelijk voor het toezien op de naleving van de Wwft. De personen die het dagelijks beleid van een instelling bepalen keuren de gedragslijnen, procedures en maatregelen goed. Deze verplichting geldt niet voor natuurlijke personen¹³.

3.3 Compliance functie

Verder zijn instellingen verplicht om, voor zover dit evenredig is aan de aard en de omvang van de instelling, te voorzien in de invulling van een compliance functie.

De compliance functie is gericht op het controleren van de naleving van wettelijke regels en interne regels die de instelling zelf heeft opgesteld. Bovendien is de persoon die is belast met de compliance functie (eind)verantwoordelijk voor het melden van ongebruikelijke transacties en het verstrekken van de benodigde informatie aan de Financial Intelligence Unit Nederland (FIU). Dit ziet puur op het verstrekken, en betekent niet dat het doen van de melding niet kan worden afgestemd met anderen, zoals de beleidsbepaler(s). Overigens zal het aanmerken van een transactie als ongebruikelijk doorgaans de verantwoordelijkheid zijn van de eerstelijns functie (de medewerkers verantwoordelijk voor de uitvoering van de dienstverlening van de instelling).

De compliance functie wordt op onafhankelijke en effectieve wijze uitgevoerd. De functie mag niet worden uitgeoefend door personen die betrokken zijn bij de activiteiten waarop zij toezicht houden. Voor een kleine instelling kan het onevenredig en daarmee niet passend zijn om een afzonderlijke

¹⁰ Tweede Kamer, vergaderjaar 2017-2018, 34 808, nr. 3, pag. 21.

¹¹ 'Consolidated list of persons, groups and entities subject to EU financial sanctions', https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/8442/consolidated-list-sanctions_en

¹² Banken die geen fysieke aanwezigheid hebben in het land waar ze gevestigd zijn maar wel een vergunning hebben.

¹³ Tweede Kamer, vergaderjaar 2017-2018, 34 808, nr. 3, pag. 44

compliance functie in te richten. De verplichting tot het inrichten van een compliance functie geldt *niet* voor natuurlijke personen en eenmanszaken.

3.3.1 Uitbesteden compliance functie

Instellingen kunnen er voor kiezen om de compliance functie door een externe partij te laten vervullen op basis van een uitbestedingsovereenkomst. De compliance functie mag zowel geheel als gedeeltelijk worden uitbesteed. Dit is echter niet verplicht. Let u erop dat het uitbesteden van een compliance functie niet leidt tot het later melden van ongebruikelijke transacties.

3.4 Auditfunctie

Indien dit evenredig is aan de aard en omvang van de instelling, moet worden voorzien in een onafhankelijke auditfunctie. Auditing is het controleren van een organisatie. De auditfunctie controleert de naleving van de Wwft door de instelling. Daarnaast controleert de auditfunctie de uitoefening van de compliance functie. Dit gebeurt op onafhankelijke wijze. In het bijzonder gaat het om de controle van de werking van de gedragslijnen, procedures en maatregelen om geïdentificeerde risico's te beheersen. Als u gebreken constateert, dan ligt het in de rede dat u deze gebreken meldt en dat de beleidsbepalers zorg dragen voor de noodzakelijke wijzigingen in de gedragslijnen, procedures en maatregelen.

Voorbeeld:

Tijdens een audit komt naar voren dat het personeel geen of onvoldoende onderzoek doet naar de uiteindelijk belanghebbende¹⁴. De auditfunctionaris meldt dit aan de directeur. Deze zorgt er vervolgens voor dat het personeel voldoende wordt bijgeschoold, zodat dergelijke transacties wel onderkend worden.

3.4.1 Taken Wwft auditor

De Wwft auditor heeft in ieder geval de volgende taken:

- Het beoordelen van de effectiviteit van de inrichting van de organisatie;
- Het beoordelen van de effectiviteit en de volledigheid van de bedrijfsprocessen en de kantoorprocedures;
- Het beoordelen van de effectiviteit van de compliance functie, door in individuele gevallen na te gaan of de compliance officer zijn taak adequaat heeft ingevuld (bijvoorbeeld controleert hij of de door de compliance officer gedane meldingen volledig zijn en of in bepaalde gevallen terecht van een melding is afgezien);
- Het rapporteren van bevindingen, waaronder eventuele gesignaleerde tekortkomingen of gebreken in de naleving, aan het bestuur van de instelling.

3.4.2 Opleidingseisen en bevoegdheden

Voor een effectieve invulling van de auditfunctie is van belang dat deze functies over voldoende deskundigheid, autoriteit en middelen beschikken¹⁵ en toegang hebben tot alle noodzakelijke informatie. Uiteraard is invulling van de audit functie afhankelijk van het aantal cliënten en/of aantal risicovolle transacties.

3.4.3 Onafhankelijkheid

De auditfunctie is onafhankelijk. Dat betekent dat deze functie niet kan worden uitgeoefend door personen die betrokken zijn bij de activiteiten waarop de auditfunctie toezicht houdt. De auditfunctie mag u (geheel of gedeeltelijk) uitbesteden aan een externe partij.

De wetgever geeft als eerste aan dat binnen het bestaande personeelsbestand een compliance- of audit functie kan worden ingericht. In de situatie dat een instelling hiervoor geen ruimte heeft binnen

¹⁴ Zie paragraaf 5.1.1.

¹⁵ Het Institute of Internal Auditors (IIA) heeft wereldwijde standaarden ontwikkeld. Deze voorzien in de principes voor het inrichten en functioneren van de auditfunctie.

het bestaande personeelsbestand, kunt u ook een extra arbeidsplek creëren. De derde mogelijkheid is uitbesteden¹⁶.

Let op: Bij uitbesteding aan een derde mogen in het kader van functiescheiding de auditfunctie en de compliance functie niet door dezelfde derde partij worden uitgevoerd. Een derde partij die de compliance functie van de instelling uitoefent, kan dus niet tegelijkertijd de auditfunctie uitoefenen, ook niet als beide functies door verschillende medewerkers worden uitgeoefend.

3.4.4 Uitbesteden auditfunctie

De auditfunctie kunt u geheel of gedeeltelijk uitbesteden.

3.5 Wanneer moet een compliance functie en een auditfunctie worden ingericht? Aard en omvang-criterium

De verplichting om een compliance functie en een auditfunctie in te stellen geldt naar haar aard alleen voor rechtspersonen en vennootschappen die als instelling kwalificeren. Tevens kijkt u naar de aard en omvang van de instelling. Bij 'aard en omvang' gaat het om een combinatie van factoren, dus niet alleen de grootte van de instelling naar aantal medewerkers, maar ook bijvoorbeeld naar vermogen, omzet, aantal cliënten, aantal buitenlandse of risicovolle cliënten en soorten producten of type dienstverlening.

Het 'aard en omvang' criterium kan ertoe leiden dat moet worden overwogen dat het inrichten van een compliance functie niet proportioneel is, maar kan eveneens betekenen dat de compliance functie weliswaar wordt ingericht, maar niet op eenzelfde wijze als voor grotere instellingen gepast zou zijn. Ook de intensiteit van de invulling van de auditfunctie dient te worden afgestemd op het risicoprofiel van de instelling. Het is niet vereist om een compliance functie en auditfunctie in te richten indien dat niet in verhouding staat tot de omvang van een instelling en de risico's op witwassen en financieren van terrorisme.

Een redelijke wetstoepassing brengt mee om in ieder geval een compliance functie en auditfunctie in te richten als voldaan is aan (tenminste) twee van de volgende criteria¹⁷:

- Tenminste 50 werknemers;
- Activa ter waarde van minimaal € 6 miljoen;
- Netto-omzet van minimaal € 12 miljoen.

Bovengenoemde criteria gelden op concernniveau.

De verplichting tot het inrichten van een compliance functie en auditfunctie geldt niet voor natuurlijke personen en voor eenmanszaken¹⁸. Overigens kan het in bepaalde situaties wel wenselijk zijn om dit toch te doen, met name in het geval van veel hoog risico klanten.

In de overige gevallen geldt dat gekeken wordt naar de aard en omvang van de instelling. Bij 'aard en omvang' gaat het om een combinatie van factoren, dus niet alleen de grootte van de instelling naar aantal medewerkers, maar ook bijvoorbeeld naar beheerd vermogen, aantal cliënten, aantal buitenlandse of risicovolle cliënten en soorten producten. Naarmate de risico's groter zijn, moet er eerder een compliance functie en een auditfunctie worden ingericht.

Voorbeelden:

1. Een autohandelaar met twee medewerkers, maar met enkel zeer risicovolle (buitenlandse) cliënten zal een compliance functie en een auditfunctie in moeten richten.
2. Een autohandelaar met twee medewerkers met enkel binnenlandse laag risico cliënten hoeft geen compliance functie en geen auditfunctie in te richten.

¹⁶ Tweede Kamer, vergaderjaar 2017-2018, 34 808, nr.3, pag. 17

¹⁷ Tenminste bedrijfsklasse middelgrote onderneming, naar de indeling die de Kamer van Koophandel hanteert.

¹⁸ Zie hiervoor onder meer Tweede Kamer, vergaderjaar 2017-2018, 34 808, nr. 3, pag. 17, pag. 24 en pag. 45.

4. HET CLIËNTENONDERZOEK

4.1 Cliëntenonderzoek verplicht

Het is niet toegestaan om diensten te verlenen aan anonieme klanten. De Wwft vraagt u om een gedegen onderzoek te doen naar degene met wie u zaken doet: het cliëntenonderzoek. Het cliëntenonderzoek draagt bij aan het herkennen en beheersen van risico's die bepaalde cliënten of bepaalde soorten dienstverlening met zich meebrengen. Het cliëntenonderzoek bestaat uit het identificeren van de cliënt en het verifiëren van diens identiteit.

Door het instellen van het cliëntenonderzoek kunnen bij de melding van een ongebruikelijke transactie ook de identiteits- en andere gegevens van de bij die transactie betrokken cliënt worden vermeld.

Het is een misverstand om te veronderstellen dat de aanwezigheid van kopieën van legitimatiebewijzen en uittreksels uit het handelsregister iets zegt over de kwaliteit en de volledigheid van het ingestelde cliëntenonderzoek. De enkele aanwezigheid van een kopie van een legitimatiebewijs en/of uittreksel uit het handelsregister zegt zonder nader onderzoek onder meer niets over:

- (de fysieke aanwezigheid van) de natuurlijke persoon bij de identificatie,
- de bevoegdheid tot vertegenwoordiging van de rechtspersoon,
- de persoon die de contante betaling feitelijk verrichtte,
- het onderzoek van de instelling naar de uiteindelijke belanghebbende,
- het onderzoek naar het gebruik van katvangers en
- het instellen, vastleggen en bewaren van de gegevens uit het (verscherpte) cliëntenonderzoek.

4.2 Wie is de cliënt?

De cliënt is de natuurlijke persoon, rechtspersoon of vennootschap met wie een zakelijke relatie wordt aangegaan of die een transactie laat uitvoeren. Als de formele opdracht komt van een andere partij dan de partij die een direct materieel belang heeft bij de transactie, kan het wel eens onduidelijk zijn wie nu als cliënt is aan te merken. De feiten en omstandigheden van het concrete geval zijn dan van belang. In twijfelgevallen is het aan te raden om beiden, dus zowel de formele opdrachtgever als de materieel belanghebbende partij, te onderwerpen aan een cliëntenonderzoek.

Er kan sprake zijn van een zakelijke relatie als u meer dan incidenteel zaken doet met een cliënt.

Voorbeeld:

u heeft regelmatig contact met eenzelfde professionele afnemer, die ook daadwerkelijk goederen van u afneemt.

4.3 Risicoprofiel van de cliënt

Elke cliënt heeft een bepaald risicoprofiel met betrekking tot witwassen en het financieren van terrorisme. Dit risico kan lopen van (zeer) laag tot (zeer) hoog. Bij het cliëntenonderzoek vormt u zich een oordeel over dat risicoprofiel aan de hand van gegevens over het type cliënt, de activiteiten, het land van herkomst en de maatschappelijke omgeving van de cliënt. Indien u regelmatig transacties verricht met eenzelfde cliënt, dan kan het risicoprofiel van die cliënt wijzigen (bijvoorbeeld omdat u nieuwe informatie over uw cliënt te weten komt). Het risicoprofiel van een cliënt kan aanleiding zijn tot een onderzoek naar de bron van de middelen, die door de cliënt gebruikt worden.

4.4 Moment van het cliëntenonderzoek

Het is niet toegestaan om een zakelijke relatie aan te gaan met of een transactie uit te voeren voor een cliënt zonder het doen van het cliëntenonderzoek. Dat geldt ook als het ingestelde onderzoek niet heeft geleid tot de vereiste verificatie van de identiteit van de cliënt. U dient het cliëntenonderzoek in te stellen voorafgaand aan de dienstverlening of de transactie. Indien u

uw cliënt pas identificeert nadat u de transactie heeft uitgevoerd, dan is dat te laat. Een zakelijke relatie met een cliënt dient u te beëindigen indien u niet langer aan het cliëntenonderzoek kunt voldoen.

5. VORMEN VAN CLIËNTENONDERZOEK

De Wwft kent drie vormen van cliëntenonderzoek: het regulier cliëntenonderzoek, het vereenvoudigd cliëntenonderzoek en het verscherpt cliëntenonderzoek. Deze drie vormen worden hierna nader beschreven.

5.1 Regulier cliëntenonderzoek

Bij handelaren is doorgaans sprake van een klantrelatie die van korte duur is en die verband houdt met de koop of verkoop van goederen tegen (contante) betaling. De wet noemt dit een incidentele transactie. Is sprake van regelmatig zaken doen met dezelfde ondernemer, dan kan sprake zijn van een zakelijke relatie.

Indien uw cliënt een natuurlijk persoon is die handelt voor eigen rekening en risico, dan is het cliëntenonderzoek tamelijk eenvoudig. U vraagt naar een geldig identiteitsbewijs en legt de gegevens daarvan vast. U verifieert de gegevens door bijvoorbeeld de pasfoto te vergelijken met de persoon die voor u staat. Bij twijfel kunt u eventueel onderzoek doen via internet.

Indien uw cliënt handelt als trustee, dan strekt het cliëntenonderzoek zich tevens uit tot de trust. U moet dan inzicht krijgen in de eigendoms- en zeggenschaps-structuur van de trust. Bovendien moet u vaststellen of uw cliënt bevoegd is te handelen namens de trust. Daarnaast moet u de oprichter(s), de trustees, de eventuele protector en de begunstigde(n) van de trust identificeren en op risico gebaseerde maatregelen treffen om hun identiteit te verifiëren¹⁹.

Indien uw cliënt optreedt als vennoot van een personenvennootschap, dan strekt het cliëntenonderzoek zich tevens uit tot de personenvennootschap. U stelt vast of de natuurlijke persoon die de vennoten in de personenvennootschap vertegenwoordigt, daartoe bevoegd is en voert ten aanzien van deze persoon de identificatie en verificatie uit. Voorts stelt u vast wie de uiteindelijk belanghebbende van de personenvennootschap is, u identificeert deze persoon en neemt redelijke maatregelen om diens identiteit te verifiëren.

Indien uw cliënt zich laat vertegenwoordigen, moet u vaststellen of de natuurlijke persoon die de cliënt vertegenwoordigt daartoe bevoegd is. U moet ook de vertegenwoordiger identificeren en diens identiteit verifiëren. Het vaststellen van de bevoegdheid tot vertegenwoordiging kan bijvoorbeeld door het tonen van een overeenkomst of van een opdracht waar dit uit blijkt. Bij vertegenwoordiging gaat het om personen die namens de uiteindelijke koper optreden. Dat kan een werknemer zijn, maar dit is niet noodzakelijk. Iemand die betaalt of iemand die zijn handtekening onder de koopovereenkomst zet, vertegenwoordigt op dat moment ook de uiteindelijk koper. Dit zult u althans dienen vast te stellen.

Voorbeeld:

U verkoopt een voertuig. Na enkele dagen komt een derde (een ander dan aan wie u het voertuig verkocht heeft) het voertuig ophalen. U stelt vast dat deze derde vertegenwoordigingsbevoegd is en tevens moet u deze derde identificeren en zijn identiteit verifiëren.

Het treffen van op risico gebaseerde maatregelen houdt in dat u zelf een inschatting maakt van de risico's die een bepaalde cliënt of een bepaalde transactie met zich meebrengt. Dat betekent in de praktijk dat u meer aandacht schenkt aan transacties en aan cliënten die een verhoogd risico op het terrein van witwassen en financieren van terrorisme opleveren, zoals buitenlandse rechtspersonen. Bij cliënten of transacties met een geringer risico kunt u volstaan met een minder intensieve controle.

5.1.1 De uiteindelijk belanghebbende (Ultimate Beneficial Owner of "UBO")

Als uw cliënt geen natuurlijk persoon is, bent u verplicht om vast te stellen wie de uiteindelijk belanghebbende(n) van de cliënt is/zijn. Hierna spreken we van UBO, als we het over de uiteindelijk belanghebbende hebben. Het moet duidelijk zijn welke natuurlijke persoon uiteindelijk achter de juridische entiteit zit. De instelling moet redelijke maatregelen nemen om er zeker van te zijn dat de opgegeven identiteit van de UBO overeenstemt met de werkelijke identiteit en ook wat de aard en

¹⁹ Zie ook hierna onder 5.1.1.

omvang van het gehouden uiteindelijk belang is. Bij vennootschapsstructuren is het uitgangspunt dat de instelling de eigendoms- en zeggenschapsstructuur van de cliënt kent, en ook begrijpt. Dit betekent bijvoorbeeld dat bij een ingewikkelde structuur bestaande uit vele ondernemingen, de instelling meer inspanning verricht om deze (internationale) structuur van de cliënt te begrijpen dan voor een Nederlandse besloten vennootschap met een directeur-grotaandeelhouder.

Voorbeeld:

Een reeks van vennootschappen laat zich vertegenwoordigen door een persoon, waarvan u vermoedt dat dit niet degene is die daadwerkelijk aan de touwtjes trekt. De betalingen doet iemand anders. Dit kan een aanwijzing zijn dat er sprake is van witwassen. Het maakt niet uit hoe u vervolgens achter de uiteindelijk belanghebbende komt, maar wel dat signalen als deze u aanzetten tot het doen van gedegen onderzoek naar de uiteindelijk belanghebbende.

De twee criteria die van belang zijn om een persoon te kwalificeren als UBO betreffen:

- het houden van het uiteindelijke eigendom; of
- het hebben van de uiteindelijke zeggenschap in een cliënt, via het houden van aandelen, stemrechten, eigendomsbelang of andere middelen.

Een UBO is een natuurlijk persoon die:

- direct of indirect voor meer dan 25% economisch gerechtigd is tot de B.V. of N.V., dan wel degene die de zeggenschap uitoefent. Beursvennootschappen zijn uitgezonderd van deze 25% regel;
- direct of indirect een eigendomsbelang heeft van meer dan 25% in een stichting of vereniging, dan wel meer dan 25% van de stemmen kan uitoefenen ingeval van een statutenwijziging, dan wel de feitelijke zeggenschap heeft over de stichting of vereniging;
- direct of indirect een eigendomsbelang heeft van meer dan 25% in een V.O.F., maatschap, C.V. of rederij, dan wel meer dan 25% van de stemmen kan uitoefenen ingeval van beheersdaden en/of wijziging van de samenwerkingsovereenkomst;
- bij ontbinding van het kerkgenootschap als rechtsopvolger in het statuut van het kerkgenootschap is benoemd.

Van een trust moeten meer personen als uiteindelijk belanghebbende worden aangemerkt. Het betreft in ieder geval de trustees van een trust, maar ook de oprichter, de eventuele protector en de begunstigden van een trust.

Ook natuurlijke personen met een kleiner belang kunnen als uiteindelijk belanghebbende worden aangemerkt, bijvoorbeeld omdat zij op andere wijze de uiteindelijke zeggenschap over een cliënt hebben. Een investeerder die geld leent aan uw cliënt, waarbij de lening op termijn of onder vooraf overeengekomen voorwaarden (deels) omgezet/terugbetaald kan worden in aandelen van de vennootschap²⁰, kan op deze wijze zeggenschap in uw cliënt verwerven. Uit de definitie van uiteindelijk belanghebbende volgt dat niet alleen natuurlijke personen die rechtstreeks de uiteindelijke eigendom of de uiteindelijke zeggenschap hebben in een rechtspersoon of onderneming als uiteindelijk belanghebbende moeten worden aangemerkt. Ook indien het uiteindelijk eigendom of de uiteindelijke zeggenschap indirect wordt gehouden, bijvoorbeeld door tussenkomst van een andere rechtspersoon of juridische constructie, zoals een trust of fonds voor gemene rekening, dient een natuurlijk persoon als uiteindelijk belanghebbende te worden aangemerkt.

5.1.2 Pseudo-UBO

In zeer uitzonderlijke gevallen kan bij hoge uitzondering een persoon of personen behorend tot het hoger leidinggevend personeel (bijvoorbeeld de bestuurder) worden genoteerd als UBO(s) (de "Pseudo-UBO"). Bijvoorbeeld als er op grond van aandelen, stemrecht of eigendom geen UBO te achterhalen is. Deze regeling garandeert dat voor iedere rechtspersoon een UBO kan worden geregistreerd.

Let op: Het aanwijzen van het hoger leidinggevend personeel is een *uiterste* terugvaloptie en kan *alleen* na uitputting van alle mogelijke middelen om de UBO te achterhalen *en* op voorwaarde dat er geen gronden voor verdenking bestaan, dan wel indien er enige twijfel bestaat of de UBO inderdaad de uiteindelijke eigenaar is of zeggenschap heeft.

²⁰ Dit wordt een converteerbare lening genoemd.

Voor de toepassing van het begrip moet onder 'hoger leidinggevend personeel' het statutair bestuur van de cliënt worden verstaan.

5.1.3 Redelijke maatregelen

Met redelijke maatregelen wordt bedoeld dat de instelling in het kader van het cliëntenonderzoek een redelijke inspanning verricht om de identiteit van de UBO te verifiëren. De verificatie vindt echter te allen tijde plaats. De intensiteit kan worden afgestemd op het risico van de cliënt of transactie. Dit betekent bijvoorbeeld dat bij hoger risico de instelling de verificatie van de identiteit van de UBO baseert op documenten en informatie uit betrouwbare en onafhankelijke bron. Een kopie van een identiteitsbewijs is bijvoorbeeld geen informatie uit betrouwbare en onafhankelijke bron. De instelling kan ten aanzien van de verificatie van de identiteit van de UBO niet uitsluitend volstaan met het navragen naar de identiteit van de UBO bij de cliënt (zogenaamde UBO-verklaring)²¹. De instelling kan ten behoeve van de verificatie van de identiteit van een UBO, naast een identiteitsdocument, ook gebruikmaken van verschillende openbare bronnen en registers zoals het handelsregister van de Kamer van Koophandel. Het bevragen van een eigen filiaal in het land waar de betreffende rechtspersoon vandaan komt is ook een mogelijkheid.

Als de instelling de identiteit van de UBO niet kan vaststellen en er evenmin een zogeheten 'pseudo-UBO' kan worden aangewezen (bijvoorbeeld omdat er verdenkingen zijn), dan mag zij geen zakelijke relatie aangaan met de cliënt en/of mag zij de gevraagde transactie niet uitvoeren.

5.1.4 Vaststellen UBO, identificatie en verificatie²²

Het cliëntenonderzoek naar de UBO bestaat in beginsel uit de volgende onderdelen:

- het identificeren van de UBO van de cliënt;
- het nemen van redelijke maatregelen om de identiteit van de UBO te verifiëren;
- indien de cliënt een rechtspersoon is: het nemen van redelijke maatregelen om inzicht te verwerven in de eigendoms- en zeggenschapsstructuur van de cliënt

Indien u de UBO niet via het handelsregister kunt vaststellen, denkt u dan aan de volgende mogelijkheden:

- u vraagt uw cliënt naar de UBO²³;
- u informeert bij de vennootschap naar het aandeelhoudersregister;
- u vraagt de instelling naar het organogram met de aandelenstructuur van de onderneming;
- u raadpleegt de website van de onderneming of gebruikt een zoekmachine op internet.

De Wwft schrijft niet precies voor welke weg u dient te volgen, maar geeft wel een resultaatverplichting. Dat is méér dan een inspanningsverplichting.

Indien u heeft vastgesteld dat er sprake is van een UBO, dan dient u deze te identificeren. Vervolgens moet u inschatten wat het risico is op witwassen en terrorismefinanciering en afhankelijk daarvan een op risico gebaseerde verificatie van de identiteit doen.

Het op risico gebaseerd verifiëren zal meestal alleen mogelijk zijn met medewerking van de cliënt zelf. U kunt de identiteit van de UBO aan de hand van de volgende onafhankelijke en betrouwbare documenten verifiëren:

- de meest vergaande vorm van verificatie is het aan de hand van onderliggende documenten zoals akten, contracten en inschrijvingen in openbare registers of andere objectieve

²¹ Uitzondering: bij cliënten of transacties met een laag risico is het opvragen van de UBO-verklaring en het vragen aan de cliënt om een verklaring te ondertekenen omtrent de juistheid van de identiteit voldoende.

²² Volgens de Kamerbrief over de totstandkoming van het UBO-register d.d. 20 april 2018 zal het wetsvoorstel met betrekking tot het UBO-register, na advies van de Raad van State begin 2019 worden ingediend in de Tweede Kamer.

²³ Bij cliënten of transacties vraagt u om een UBO-verklaring en vraagt u uw cliënt om een verklaring te ondertekenen omtrent de juistheid van die identiteit.

betrouwbare bronnen²⁴ vaststellen dat de betreffende UBO daadwerkelijk voor meer dan 25% gerechtigd is;

- relevante gegevens of documenten van de cliënt;
- de identiteitsdocumenten van de UBO (of gewaarmerkte kopieën daarvan).

5.2 Vereenvoudigd cliëntenonderzoek

Het cliëntenonderzoek kan in gevallen van laag risico niet achterwege worden gelaten. Anders dan voorheen het geval was, zijn in de huidige Wwft geen specifieke typen cliënten aangewezen ten aanzien waarvan met een vereenvoudigd cliëntenonderzoek kan worden volstaan. Een instelling zal steeds van geval tot geval middels een risicobeoordeling voorafgaand aan het aangaan van een zakelijke relatie of transactie moeten beoordelen of sprake is van een laag risico. Indien sprake is van een bewezen laag risico, kan volstaan worden met het treffen van vereenvoudigde cliëntenonderzoeksmatregelen. Hierbij dient een instelling in ieder geval rekening te houden met de "niet-limitatieve lijst van factoren en soorten bewijs van potentieel lager risico" in bijlage II bij de vierde anti-witwasrichtlijn²⁵. In deze bijlage wordt bijvoorbeeld verwezen naar beursgenoteerde vennootschappen die aan bepaalde voorwaarden voldoen of naar overheden of overheidsbedrijven.

De vierde anti-witwasrichtlijn laat geen ruimte voor het aanwijzen van gevallen waarin altijd vereenvoudigd cliëntenonderzoek kan plaatsvinden.

De omstandigheid dat een cliënt zelf als een Wwft-instelling kwalificeert duidt niet zonder meer op een lager risico op witwassen of financieren van terrorisme. Het is wel een omstandigheid die kan worden meegewogen in de individuele risicobeoordeling voor het aangaan van een zakelijke relatie of het verrichten van een incidentele transactie.

Voor een vereenvoudigd cliëntenonderzoek verzamelt u gegevens om vast te stellen of uw klant behoort tot deze groep cliënten. Indien dit zo is dan stelt u de identiteit van de klant en het doel en de aard van de transactie vast.

5.3 Verscherpt cliëntenonderzoek

Indien zich een hoger risico op witwassen of financieren van terrorisme voordoet, verricht de instelling een verscherpt cliëntenonderzoek. In deze gevallen dient een instelling verscherpte maatregelen te treffen. Een verscherpt cliëntenonderzoek verricht u indien een zakelijke relatie of transactie naar haar aard een hoger risico vertegenwoordigt. De instelling dient op basis van een risicobeoordeling voorafgaand aan het aangaan van een zakelijke relatie of het verrichten van een transactie, vast te stellen of zich een dergelijk hoger risico voordoet. Daartoe moet een instelling in haar risicobeoordeling in ieder geval rekening houden met de "niet-limitatieve lijst van factoren en soorten bewijs van potentieel hoger risico" in bijlage III bij de vierde anti-witwasrichtlijn²⁶. Ook neemt een instelling redelijke maatregelen om alle complexe en ongebruikelijk grote transacties, en alle ongebruikelijke transactiepatronen die geen duidelijk economisch of rechtmatig doel hebben, te onderzoeken. In dat geval onderwerpt de instelling de gehele zakelijke relatie met de cliënt aan een verscherpte controle.

Transacties met crypto's²⁷ brengen naar hun aard een hoger risico op witwassen of financieren van terrorisme met zich mee. Bij transacties met crypto's moet een instelling dan ook altijd een verscherpt cliëntenonderzoek uitvoeren. In de hierboven genoemde bijlage III wordt onder meer verwezen naar bedrijven waar veel geldverkeer in contanten plaatsvindt, producten of transacties die anonimiteit bevorderen en betalingen die worden ontvangen van onbekende of niet-verbonden derden.

²⁴ Zie de "Algemene Leidraad WWFT en SW" van het Ministerie van Financiën voor meer informatie en voorbeelden.

²⁵ Richtlijn 2015/849 (EU) van het Europees Parlement en de Raad van 20 mei 2015, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=celex%3A32015L0849>, klik onder NL op PDF. Bijlage II is te vinden op pagina 42 van het document (pagina L141/114).

²⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/ALL/?uri=CELEX%3A32015L0849>, klik onder NL op PDF. Bijlage III is te vinden op pagina 43 van het document (pagina L141/115).

²⁷ Denk bijvoorbeeld aan transacties waarin in bitcoins wordt afgerekend.

Er is niet voorgeschreven hoe precies inhoud moet worden gegeven aan het verscherpte cliëntenonderzoek. Een kwaliteitshandboek van uw kantoor kan een goed hulpmiddel zijn.

5.3.1 Beheersmaatregelen

De instelling treft bij een hoger risico verscherpte maatregelen en dient daarbij meer gegevens over de cliënt te verzamelen en te controleren om het hogere risico te beperken en te beheersen.

Te denken valt aan:

- vergroting van de hoeveelheid informatie door informatie te verzamelen over familieleden, en naaste zakenpartners; informatie over de vroegere en huidige zakelijke activiteiten en bronnen van inkomsten van de cliënt of de uiteindelijk belanghebbende; en door (diepgaande) zoekacties naar ongunstige berichtgeving in de media.
- validatie van de informatie uit onafhankelijke en betrouwbare bronnen om de identiteit van de cliënt of de uiteindelijk belanghebbende te bevestigen, onder andere door vast te stellen dat het vermogen en de geldmiddelen van de cliënt die in de zakelijke relatie worden gebruikt, niet de opbrengsten van criminele activiteiten zijn. De bron van de middelen of van het vermogen kan onder andere worden geverifieerd door de aangifte omzetbelasting en inkomstenbelasting, kopieën van door een externe accountant gecontroleerde rekeningen, loonstrookjes, openbare akten of berichtgeving in onafhankelijke media te raadplegen.
- verhoging van de frequentie van periodieke evaluaties en diepgaander transactiemonitoring.

Op bepaalde specifieke situaties wordt hieronder nader ingegaan.

5.3.2 Hoog risico staten

Er dient een verscherpt cliëntenonderzoek plaats te vinden indien de cliënt – of de UBO van de cliënt – woonachtig of gevestigd is, dan wel zijn zetel heeft, in een staat die door de Europese Commissie is aangewezen als een hoog risico staat. Daarbij gaat het om derde landen die in hun nationale wetgeving ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme strategische tekortkomingen vertonen, die een aanzienlijke bedreiging vormen voor het financieel stelsel van de Europese Unie. Indien het een Nederlandse rechtspersoon is, maar met een UBO uit een dergelijke staat, dan betekent dat dat de instelling dat ook als hoog risicofactor zou moeten meenemen. In dat geval kan een instelling bijvoorbeeld verscherpte cliëntenonderzoekmaatregelen nemen door informatie op te vragen over de maatregelen die een cliënt zelf neemt om te voorkomen dat zijn dienstverlening wordt gebruikt voor witwassen of financieren van terrorisme.

5.3.3 Identificatie op afstand

In veel gevallen zult u uw cliënt in persoon zien. Mede onder invloed van het gebruik van moderne technologieën (internet, skype, facetime, enz.) is dat echter niet meer automatisch een gegeven. Het kopen en verkopen via internet heeft de afgelopen jaren een grote vlucht genomen. Wanneer u uw cliënt niet in persoon ziet en de identificatie en verificatie dus niet in persoon kunt doen, dan zal er in z'n algemeenheid sprake zijn van een factor van potentieel hoger risico op witwassen en terrorismefinanciering. Er zijn vormen van identificatie en verificatie via het aanwenden van nieuwe technologieën in omloop. Dit wordt (vooral nog) als een hoger risico beschouwd en op zichzelf als niet voldoende beschouwd om te voldoen aan de Wwft. Het hogere risico kunt u compenseren door aanvullende maatregelen, procedures of garanties te nemen.

Te denken valt aan:

- verificatie van de identiteit aan de hand van aanvullende documenten, gegevens of informatie (onafhankelijke gegevensdragers);
- beoordeling van de overgelegde documenten op echtheid²⁸;
- een eerste betaling door de cliënt vanaf een rekening bij een bank die een zetel heeft in een EU-lidstaat of een door de Minister aangewezen staat;
- gebruik van een eerder ingesteld cliëntenonderzoek;

²⁸ Met betrekking tot controle van de echtheidskenmerken van een paspoort of identiteitskaart, zie bijvoorbeeld: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/paspoort-en-identiteitskaart/vraag-en-antwoord/wat-zijn-de-echtheidskenmerken-van-het-paspoort-en-de-identiteitskaart>

- elektronische handtekeningen²⁹.

Bij verificatie aan de hand van aanvullende documenten, gegevens of inlichtingen is het vragen van een gewaarmerkte kopie van het paspoort de meest voor de hand liggende oplossing. Ook kunt u gebruik maken van de aanvullende verklaring van een getuige. Waarmerken kunt u laten doen bij een notaris of bij een gemeente.

Bij een controle van de overgelegde documenten op echtheid kunt u bijvoorbeeld de cliënt vragen kopieën van de documenten te laten certificeren, of bij bepaalde documenten vragen de originelen op te sturen (en deze nadien weer te retourneren).

Bij een eerste betaling door de cliënt kan gedacht worden aan een overboeking van bijvoorbeeld € 0,01 (naam-nummercontrole)³⁰.

Mocht er al eerder bij dezelfde cliënt voldoende cliëntenonderzoek zijn gedaan, dan kunt u hiervan gebruik maken. De gegevens moeten wel actueel zijn en actueel worden (of zijn) gehouden. Denk bijvoorbeeld aan het monitoren van tussentijdse wijzigingen in de aandeelhoudersstructuur, wijziging van de UBO of wijziging van de betrokkenheid van een politiek prominente persoon³¹. De omvang van de transacties en afwijkende transactiepatronen kunnen de intensiteit van het cliëntenonderzoek beïnvloeden. Het eerdere cliëntenonderzoek kan door u zelf ingesteld zijn (de cliënt was eerder cliënt bij u), maar ook het cliëntenonderzoek van een notaris die betrokken is geweest bij een eerdere overdracht, of het cliëntenonderzoek van een accountant waar deze cliënt een cliëntrelatie mee had, zou kunnen worden gebruikt³². U blijft overigens zelf verantwoordelijk voor de juistheid en de volledigheid van de gegevens.

5.3.4 Dienstverlening aan politiek prominente personen

PEP staat voor 'politically-exposed person' of, in het Nederlands: 'politiek prominent persoon' (PPP). Onder PEP's worden personen verstaan die een prominente politieke functie bekleden of hebben bekleed en de directe familieleden (zijnde partners, meerderjarige en minderjarige kinderen, partners van kinderen en ouders) of naaste geassocieerden (bijvoorbeeld iemand die met een PEP nauwe zakelijke relaties heeft) van deze personen. Het begrip PEP beperkt zich niet langer tot buitenlandse politiek prominente personen: ook binnenlandse politiek prominente personen vallen nu onder dit begrip.

Een PEP is in elk geval³³:

- staatshoofd, regeringsleider, minister, onderminister of staatssecretaris;
- parlements lid of lid van een soortgelijk wetgevend orgaan;
- lid van het bestuur van een politieke partij;
- lid van een hooggerechtshof, constitutioneel hof of van een andere hoge rechterlijke instantie die arresten wijst waartegen, behalve in uitzonderlijke omstandigheden, geen beroep openstaat;
- lid van een rekenkamer of van een raad van bestuur van een centrale bank;
- ambassadeur, zaakgelastigde of hoge officier van de strijdkrachten;
- lid van het leidinggevend lichaam, toezichthoudend lichaam of bestuurslichaam van een staatbedrijf;
- bestuurder, plaatsvervangend bestuurder, lid van de raad van bestuur of bekleder van een gelijkwaardige functie bij een internationale organisatie.

Middelbare of lagere functionarissen vallen niet onder deze prominente politieke functies.

²⁹ Elektronische handtekeningen worden genoemd in Bijlage III bij de 4^e anti-witwasrichtlijn, onder punt 2, c). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/ALL/?uri=CELEX%3A32015L0849>, klik onder NL op PDF. Bijlage III is te vinden op pagina 43 van het document (pagina L141/115).

³⁰ Als sprake is van een en/of rekening, dan wordt veelal bij een overboeking niet de tweede naam op de rekening doorgegeven. In die gevallen kan een (uitdraai of kopie van een) bankafschrift worden opgevraagd om de volledige tenaamstelling te controleren.

³¹ Zie voor wat onder een politiek prominente persoon wordt verstaan paragraaf 5.3.4.

³² Let op: volgens de wet mag u niet uitgaan van eerder cliëntenonderzoek, ingesteld door domicilieverleners, makelaars, grootwaardehandelaren, kansspelaanbieders, taxateurs en pandhuizen. Zie: Tweede Kamer, vergaderjaar 2017-2018, 34 808, nr. 3, pag. 25 en art. 5. lid 1, onderdeel a Wwft.

³³ Een uitgebreidere lijst wordt onder de naam "Politiek prominent persoon en de Wet ter voorkoming van witwassen (Wwft)" gepubliceerd op www.belastingdienst.nl.

Niet onder het begrip PEP vallen: de grootouders, broers, zusters, neven en nichten van de politiek prominente persoon. Ook vallen lokale politici niet onder het begrip PEP³⁴.

Naaste geassocieerden van een PEP zijn:

- een natuurlijke persoon van wie bekend is dat deze met een PEP de gezamenlijke uiteindelijk belanghebbende is van een juridische entiteit of een juridische constructie, of die met een PEP andere nauwe zakelijke relaties heeft;
- een natuurlijke persoon die de enige uiteindelijk belanghebbende is van een juridische entiteit of juridische constructie waarvan bekend is dat deze is opgezet ten behoeve van de feitelijke begunstiging van een PEP.

Transacties met PEP's vereisen aanvullende maatregelen, omdat deze groep een grotere kans op reputatieschade, corruptierisico en andere risico's met zich brengt. De instelling dient risico gebaseerde procedures te hebben om te bepalen of de cliënt of de UBO van de cliënt een PEP is. Instellingen kunnen op verschillende manieren uitzoeken of zij te maken hebben met een PEP en wat de status van de PEP is. Allereerst zal de instelling gebruik kunnen maken van informatie die uit het cliëntenonderzoek is verkregen. De instelling kan echter ook gebruik maken van de diensten van commerciële bedrijven die tegen betaling lijsten met PEP's beschikbaar stellen. Verder kan een instelling ook openbare bronnen raadplegen.

U treft verscherpte cliëntenonderzoekmaatregelen in alle gevallen van transacties of zakelijke relaties met cliënten die als PEP kwalificeren of waarbij de UBO van een cliënt als PEP kwalificeert. Het gaat allereerst om passende maatregelen zodat u de bron van het vermogen en van de middelen kunt vaststellen die bij deze zakelijke relatie of deze transactie gebruikt worden. Ook is toestemming vereist van een persoon die deel uitmaakt van het hoger leidinggevend personeel voor het aangaan of voortzetten van deze zakelijke relatie of het verrichten van deze transactie. De betekenis van dit begrip "hoger leidinggevend personeel" komt neer op het senior management van de instelling. Het betreft de dagelijks beleidsbepalers, alsmede de leidinggevendenden direct onder het niveau van de dagelijkse beleidsbepalers die beslissingen kunnen nemen over de blootstelling van een instelling aan bepaalde risico's, waaronder de risico's op witwassen en het financieren van terrorisme.

Voor het onderzoek naar de bron van het vermogen en de middelen die bij de zakelijke relatie of de transactie betrokken zullen zijn, zal de instelling in de eerste plaats contact opnemen met de cliënt, zodat de cliënt ook op de hoogte wordt gesteld van diens status als politiek prominent persoon. De instelling zal de cliënt daarbij vragen om informatie over de herkomst van zijn vermogen. Van een cliënt wordt verwacht dat dusdanige informatie wordt verstrekt dat de herkomst van het vermogen geen vragen meer oproept bij de instelling.

In dat onderzoek gaat bijzondere aandacht uit naar omstandigheden die afwijken van hetgeen redelijkerwijs verwacht kan worden bij een specifieke cliënt. In veel gevallen kunt u volstaan met informatie over bijvoorbeeld dienstbetrekkingen, zoals die bijvoorbeeld uit belastingaangiften kan blijken. Die informatie kunt u, indien nodig, ook bij (voormalig) werkgevers opvragen. Daar waar het vermogen van een PEP ook een andere herkomst heeft, is aanvullende informatie nodig.

Het gaat er hierbij om dat een instelling uiteindelijk kan vaststellen dat de kennis die hij heeft over de herkomst van het vermogen van de politiek prominente persoon, overeenkomt met de kennis die hij heeft van zijn cliënt. Op die wijze kan een instelling zich ervan vergewissen dat zijn dienstverlening niet wordt gebruikt voor bijvoorbeeld witwassen³⁵.

De risico gebaseerde benadering die op grond van de Wwft gehanteerd moet worden bij het verrichten van cliëntenonderzoek, vergt maatwerk. Dat geldt ook voor de gevallen waarin sprake is van verscherpt cliëntenonderzoek naar een politiek prominent persoon. Zo zal er een lager risico zijn in het geval van bijvoorbeeld de ouders van een Kamerlid die een klein tweedehands autootje kopen dan in de situatie dat de dochter van een staatshoofd van een land met een verhoogd risico op corruptie een dure splinternieuwe sportwagen koopt met geld afkomstig uit dat risicoland. Qua intensiteit dienen de maatregelen te worden afgestemd op de risico's in een concreet geval. Dat kan bijvoorbeeld door meerdere bronnen te raadplegen om de informatie die over het vermogen van een

³⁴ Let op: lokale politici kunnen wel om een andere reden een hoog risico cliënt zijn. Denk aan een wethouder die verantwoordelijk is voor de aanbesteding van grote bouwprojecten, grondtransacties, enz.

³⁵ Zie paragraaf 3.1.5 over onacceptabele risico's.

politiek prominent persoon is verkregen, te verifiëren. Wordt het risico juist lager geschat, dan kan het verifiëren van deze informatie in sommige gevallen gebeuren aan de hand van een openbare bron, bijvoorbeeld via het internet.

Indien de cliënt of de UBO van de cliënt niet langer een prominente politieke functie bekleedt, moeten de verscherpte maatregelen in ieder geval nog een jaar worden toegepast en ook daarna totdat deze persoon niet langer een hoger risico met zich brengt.

De maatregelen ten aanzien van PEP's zijn preventief van aard. Dat betekent niet dat een PEP per definitie betrokken is bij criminele activiteiten. Een zakelijke relatie afwijzen, uitsluitend omdat een cliënt of UBO een PEP is, druist in tegen de gedachte achter de Wwft.

5.4 Uitbesteding van het cliëntenonderzoek

Als handelaar in goederen kunt u het cliëntenonderzoek uitbesteden aan een derde, voor zover het gaat om:

- het identificeren en verifiëren van een cliënt;
- het identificeren en verifiëren van de uiteindelijk belanghebbende;
- het doel en de beoogde aard van de zakelijke relatie vast te stellen;
- de bevoegdheid van de vertegenwoordiger vast te stellen;
- de verificatie of de cliënt ten behoeve van zichzelf optreedt dan wel ten behoeve van een derde.

Indien u gebruik maakt van deze wijze van cliëntenonderzoek blijft u echter wel verantwoordelijk voor het cliëntenonderzoek en de risicobeoordeling van de cliënt. Indien en voor zover de uitbesteding een structureel karakter draagt, is het vereist dat een schriftelijke overeenkomst ten grondslag ligt aan deze dienstverlening (opdracht tot dienstverlening). Het is een verplichting van de handelaar die de derde opdracht geeft om dit schriftelijk vast te leggen en te bewaren in de administratie.

Bij uitbesteding aan een derde zal doorgaans sprake zijn van een contractuele verhouding met een derde die niet zelf instelling voor de Wwft is. De derde is in dat geval niet rechtstreeks gehouden aan de verplichtingen van de Wwft. In dat geval vloeien de verplichtingen voor de betrokken derde partij slechts voort uit de contractuele overeenkomst met de instelling.

Aan de derde zijn geen specifieke eisen gesteld. Wel zult u zelf moeten inschatten of sprake is van een laag, gemiddeld of hoog risico indien u het cliëntenonderzoek aan *deze* derde uitbesteedt. Indien het risico hoog is, zult u een goed verhaal moeten hebben waarom u toch deze derde het cliëntenonderzoek laat doen.

Uiteindelijk blijft u zelf eindverantwoordelijk voor het resultaat van het cliëntenonderzoek.

6. IDENTIFICATIE EN VERIFICATIE

In de Wwft staat dat verificatie van de identiteit moet plaatsvinden aan de hand van documenten, gegevens of inlichtingen uit betrouwbare en onafhankelijke bron, en er wordt een opsomming gegeven van documenten die hiervoor in aanmerking kunnen komen.

Indien u in een specifiek geval echter twijfelt aan de betrouwbaarheid van de in die opsomming opgenomen documenten moet u hier geen genoegen mee nemen en verdere documenten of informatie opvragen voor de verificatie.

6.1 Verificatie van een natuurlijk persoon

De verificatie van een natuurlijk persoon kan volgens de Wwft plaatsvinden aan de hand van:

- een geldig paspoort (nationaal-, buitenlands-, diplomatiek of dienstpaspoort); of
- een geldige identiteitskaart of een geldig rijbewijs afgegeven in Nederland;
- een geldige identiteitskaart of een geldig rijbewijs afgegeven binnen de EU door het daartoe bevoegde gezag, mits voorzien van een pasfoto en de naam van de houder; of
- reisdocumenten voor vluchtelingen en vreemdelingen, en vreemdelingendocumenten die zijn afgegeven op grond van de Vreemdelingenwet 2000.

Ook andere documenten worden geaccepteerd ten behoeve van de verificatie van de identiteit van een natuurlijk persoon, mits deze afkomstig zijn uit betrouwbare en onafhankelijke bron. In deze uitzonderingsgevallen dient u aan te geven waarom het gerechtvaardigd was om op bepaalde documenten, gegevens of inlichtingen af te gaan.

6.1.1 Cliëntenonderzoek en RDW

Voor de Wwft geldt dat u de cliënt waar u zaken mee doet identificeert. Indien persoon A een voertuig koopt voor een familielid (B) of een relatie (C), dan dient niet alleen B of C, maar ook persoon A geïdentificeerd te worden en diens identiteit geverifieerd te worden. Hierin ligt ook het verschil met de bekende wilsverklaring van de RDW. Hierop staan de gegevens van degene op wiens naam het voertuig komt te staan; met wie feitelijk zaken is gedaan, is voor de RDW niet relevant terwijl dit voor de Wwft wel belangrijk is.

Bij de vastlegging van de gegevens volstaat dus ook niet het vastleggen van de gegevens van de RDW-wilsverklaring. Let erop dat u bij het vastleggen uitgaat van de gegevens uit een geldig identiteitsbewijs. De gegevens van de RDW-wilsverklaring zijn niet voldoende.

6.2 Verificatie van een rechtspersoon gevestigd in Nederland

Verificatie van een rechtspersoon opgericht naar Nederlands recht die in Nederland haar zetel heeft, of van een buitenlandse rechtspersoon die in Nederland gevestigd is, kan plaatsvinden aan de hand van:

- een uittreksel uit het handelsregister; of
- een akte of verklaring van een in Nederland of een andere EU-lidstaat gevestigde notaris, advocaat of andere juridische beroepsuitoefenaar.

6.3 Verificatie van een rechtspersoon niet gevestigd in Nederland

In de praktijk kan het identificeren en verifiëren van in het buitenland gevestigde rechtspersonen leiden tot problemen. In sommige landen is nu eenmaal géén handelsregister en ook het verkrijgen van een notariële akte is niet altijd mogelijk.

Bij een in het buitenland gevestigde rechtspersoon kan verificatie daarom ook plaatsvinden aan de hand van:

- in het internationale verkeer gebruikelijke documenten, gegevens of inlichtingen; of
- documenten, gegevens of inlichtingen die bij wet als geldig middel voor identificatie zijn erkend in de staat waarin de rechtspersoon is gevestigd; of
- statuten (indien uw cliënt een vereniging van eigenaren is).

6.4 Verificatie van entiteiten die geen rechtspersoonlijkheid bezitten

Bij entiteiten die geen rechtspersoonlijkheid bezitten, zoals de personenvennootschap, zijn de vennoten uw cliënten en moeten op risico gebaseerde maatregelen worden genomen om hun identiteit te verifiëren.

7. VASTLEGGING VAN DE IDENTITEITS- EN VERIFICATIEGEGEVENS

De vastlegging van de identiteit- en verificatiegegevens van uw cliënt moet toegankelijk zijn zodat een controle eenvoudig kan plaats vinden. Het meest voor de hand ligt het bewaren in aparte dossiers per transactie of cliënt. Maar u mag ook kiezen voor een andere oplossing³⁶. De gegevens die u vastlegt, moet u tot vijf jaar na het beëindigen van de zakelijke relatie of het uitvoeren van de betreffende transactie op een toegankelijke wijze bewaren. Tevens dient u over systemen te beschikken die u in staat stellen onverwijld en volledig te reageren op vragen van FIU-Nederland³⁷ en van de Belastingdienst/Bureau Toezicht Wwft³⁸. De systemen voorzien in beveiligde kanalen die de vertrouwelijkheid van de hiervoor genoemde vragen waarborgen.

7.1 Vastlegging van de identiteits- en verificatiegegevens van een natuurlijk persoon

Van een cliënt/natuurlijke persoon en diens eventuele vertegenwoordiger dient het volgende te worden vastgelegd:

1. geslachtsnaam;
2. voornamen;
3. geboortedatum;
4. adres en woonplaats/plaats van vestiging;
5. aard, nummer, datum en plaats van uitgifte van het document waarmee de identiteit geverifieerd is.

In plaats hiervan is het ook toegestaan dat u een kopie maakt van het document waarmee de verificatie van de identiteit heeft plaats gevonden, mits dat document een persoon identificerend nummer bevat (bv. een rijbewijs- of paspoortnummer). Het maken van een kopie van een paspoort of rijbewijs of het in de administratie beschikbaar hebben daarvan is echter geen verplichting. U kunt de gegevens ook van het document overnemen. Let u er dan wel op dat u alle hierboven genoemde gegevens overneemt.

Op grond van de Wwft bestaat er geen verplichting om het Burgerservicenummer (BSN) en de pasfoto vast te leggen. Datzelfde geldt voor de zogenaamde MRZ-code³⁹ onderaan het identiteitsbewijs.

7.2 Vastlegging van de identiteits- en verificatiegegevens van de UBO

Van de uiteindelijk belanghebbende dient, voor zover van toepassing het volgende te worden vastgelegd:

1. de identiteit, waaronder ten minste de geslachtsnaam en voornamen van de uiteindelijk belanghebbende;
2. de gegevens en documenten die zijn vergaard op basis van de redelijke maatregelen die zijn genomen om de identiteit van de uiteindelijk belanghebbende te verifiëren.

7.3 Vastlegging van de identiteits- en verificatiegegevens van vennootschappen of andere juridische entiteiten

Van vennootschappen of andere juridische entiteiten dient het volgende te worden vastgelegd:

1. de rechtsvorm, de statutaire naam, de handelsnaam, het adres met huisnummer, de postcode, de plaats van vestiging en het land van statutaire zetel;
2. indien de vennootschap of andere juridische entiteit bij de Kamer van Koophandel is geregistreerd, het registratienummer bij de Kamer van Koophandel en de wijze waarop de identiteit is geverifieerd;
3. van degenen die voor de vennootschap of juridische entiteit bij de instelling optreden: de geslachtsnaam, de voornamen en de geboortedatum.

³⁶ Een oplossing die in de praktijk veel wordt gebruikt, is het bewaren van de stukken achter de verkoopfactuur/in het verkoopdossier.

³⁷ Zie hoofdstuk 8.

³⁸ Zie hoofdstuk 10.

³⁹ MRZ = Machine Readable Zone.

7.4 Vastlegging van de identiteits- en verificatiegegevens van trusts of andere juridische constructies

Van trusts of andere juridische constructies dient het volgende te worden vastgelegd:

1. het doel en de aard van de trust of andere juridische constructie;
2. het recht waardoor de trust of andere juridische constructie wordt beheerst.

7.5 AVG (gegevensbescherming)

Op 25 mei 2018 is de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming (hierna: UAVG) in werking getreden. Instellingen kunnen als gevolg hiervan worden geconfronteerd met vragen van cliënten, met name bij het voldoen aan de Wwft-verplichtingen inzake het cliëntenonderzoek en het bewaren van bepaalde mogelijk privacygevoelige gegevens. In de Algemene verordening gegevensbescherming van de Europese Unie (AVG)⁴⁰ is bepaald dat de verwerking van persoonsgegevens is toegestaan als de verwerking noodzakelijk is om te voldoen aan een wettelijke verplichting die op de verwerkingsverantwoordelijke rust⁴¹.

De in de Wwft genoemde instellingen zijn (en blijven) verplicht om cliëntenonderzoek te doen. Hierop zijn de bepalingen uit hoofdstuk 2 van de Wwft van toepassing⁴². Dit houdt onder andere in dat de identiteit van de cliënt (bijvoorbeeld de koper), en eventueel de uiteindelijk belanghebbende, moeten worden vastgesteld en vastgelegd. De Wwft staat toe dat er een kopie wordt gemaakt van het identiteitsbewijs. Dit is niet in strijd met de privacywetgeving. Op grond van de Wwft dienen de gegevens van het cliëntenonderzoek 5 jaar te worden bewaard. Hetzelfde geldt voor gegevens met betrekking tot ongebruikelijke transacties.

⁴⁰ De AVG is met ingang van 25 mei 2018 van toepassing.

⁴¹ Artikel 6, eerste lid, aanhef en onder c EU-AVG.

⁴² In Hoofdstuk 2 staan de bepalingen betreffende het cliëntenonderzoek.

8. DE MELDINGSPLICHT

Indien het vermoeden ontstaat dat er mogelijk sprake zou kunnen zijn van witwassen of terrorismefinanciering dient een melding te worden gedaan bij de Financial Intelligence Unit Nederland (FIU-Nederland, verder: FIU). Een dergelijke melding wordt aangeduid als een melding van een ongebruikelijke transactie.

Ook moet u een melding doen indien het cliëntenonderzoek niet het gewenste resultaat oplevert en er indicaties zijn dat de cliënt betrokken is bij witwassen of financieren van terrorisme. U dient bij de melding tevens aan te geven waarom het cliëntenonderzoek niet tot het gewenste resultaat heeft geleid.

Een melding dient tijdig, juist en volledig te gebeuren. Dat betekent dat de melding onverwijld moet worden gedaan, dat de gemelde gegevens juist zijn en dat de in de melding opgenomen gegevens ook volledig zijn.

Sommige meldingsplichtige instellingen denken dat zij alleen een melding moeten doen als een transactie *verdacht* is. Dit is onjuist; een transactie moet worden gemeld zodra deze als *ongebruikelijk* kan worden aangemerkt. De verplichting tot het doen van een melding bestaat niet slechts wanneer er concrete aanwijzingen bestaan dat sprake is van witwassen of het financieren van terrorisme. Uit de jurisprudentie van ons hoogste rechtscollege⁴³ blijkt dat de meldingsplicht een (veel) ruimere strekking heeft: iedere *ongebruikelijke* transactie behoort te worden gemeld. Daarvan is reeds sprake als er aanleiding is te veronderstellen dat de transactie verband kan houden met witwassen of financiering van terrorisme. Daarvoor is een vermoeden reeds voldoende. Na een melding van een *ongebruikelijke* transactie bepaalt de FIU of de transactie vervolgens als een *verdachte* transactie moet worden aangemerkt.

De FIU beoordeelt iedere melding en vraagt zo nodig nadere informatie bij de melder op. De FIU beoordeelt vervolgens of een *ongebruikelijke* transactie moet worden doorgemeld naar opsporingsinstanties of veiligheidsdiensten voor nader onderzoek. Indien hier sprake van is, dan wordt de ongebruikelijke transactie een *verdachte* transactie.

Het is niet alleen wettelijk verplicht, maar ook maatschappelijk gewenst dat ongebruikelijke transacties gemeld worden. U fungeert daarbij als poortwachter van het financiële stelsel. Het is belangrijk te realiseren dat niet melden mogelijk tot consequentie heeft dat u meewerkt aan witwassen en dat hierdoor mogelijk ongewenste personen toegang krijgen tot het financiële stelsel.

8.1 Wat is witwassen?

Witwassen is een veelomvattend begrip. Een belangrijk onderdeel hiervan is dat men weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat gelden afkomstig zijn van enig misdrijf. Het is niet vereist dat men wetenschap heeft van het onderliggende misdrijf, of wanneer en waar dit plaatsgevonden zou hebben. Alleen al het voorhanden hebben van gelden of voorwerpen waarvan het vermoeden bestaat dat ze afkomstig zouden kunnen zijn uit een misdrijf kwalificeert als witwassen.

Uit een arrest van de Hoge Raad is duidelijk geworden dat ook legaal verkregen geld dat niet wordt opgegeven aan de Belastingdienst kan worden gezien als "afkomstig (...) van enig misdrijf". Het spreekt voor zich dat dit voor illegaal verkregen geld ook het geval is.

Belasting ontduiken kan dus gronddelict zijn voor witwassen. Dit betekent dat wanneer u bij een transactie het vermoeden van belastingfraude heeft, u deze transactie moet melden.

In het algemeen wordt bij witwassen een drietal fasen onderkend:

Plaatsing/inbreng: vermogen wordt (meestal in de vorm van contant geld) voor het eerst in het financiële circuit gebracht.

Versluiering/circulatie: een opeenvolging van soms complexe financiële transacties met

⁴³ College van Beroep voor het bedrijfsleven 5 november 2015, ECLI:NL:CBB:2015:363; College van Beroep voor het bedrijfsleven 13 september 2016, nr. 15/43, ECLI:NL:CBB:2016:305 (zie met name overweging 5.4).

Integratie/investering: als doel de oorsprong van het vermogen te verhullen.
het vermogen wordt in de "bovenwereld" geïnvesteerd, bijvoorbeeld door investering in onroerend goed.

8.2 Wat is terrorismefinanciering?

De Wwft verstaat onder het financieren van terrorisme:

- het opzettelijk verwerven of voorhanden hebben van voorwerpen met geldswaarde die bedoeld zijn om een terroristisch misdrijf mee te begaan (het Wetboek van strafrecht bevat een lijstje met dat soort misdrijven);
- het verschaffen van middelen met een geldswaarde om een dergelijk misdrijf te plegen;
- het verlenen van financiële steun aan of het werven van geld voor een organisatie die dergelijke misdrijven pleegt.

Hoe kunt u detecteren dat er mogelijk sprake zou kunnen zijn van terrorismefinanciering? Praktisch gezien dient u extra alert te zijn bij organisaties en/of personen waarvan publiekelijk bekend is dat zij betrokken kunnen zijn bij terroristische activiteiten. Daarnaast dient u extra alert te zijn wanneer een bij de transactie betrokken persoon afkomstig is uit, of banden heeft met een land genoemd in paragraaf 9.1.

8.3 Ongebruikelijke transactie

Ten behoeve van de beoordeling of een transactie of zakelijke relatie als ongebruikelijk moet worden aangemerkt, zijn zogenoemde indicatoren vastgesteld. Deze indicatoren zijn te onderscheiden in subjectieve en objectieve indicatoren.

Subjectieve indicator

Voor alle handelaren geldt bij het kopen of verkopen van goederen, waarbij betaling in contanten plaatsvindt voor een bedrag van € 10.000 of meer, de subjectieve indicator: "*Een transactie waarbij de instelling aanleiding heeft om te veronderstellen dat deze verband kan houden met witwassen of financieren van terrorisme.*"

Het maakt hierbij niet uit of de betaling in één keer plaatsvindt, of in gedeelten. Het maakt hierbij ook niet uit welke goederen verkocht worden. De grens van € 10.000 geldt dus ook voor bijvoorbeeld verkopers van keukens, machines, meubelen of virtuele valuta.

Let op: indien u de relatie met uw cliënt verbreekt, bijvoorbeeld omdat hij (mogelijk) betrokken is bij fraude, dan dient u een ongebruikelijke transactie waar die (voormalige) cliënt bij betrokken is, nog steeds te melden.

Er zijn nieuwe betaalmethodes, zoals debet cards en andere betaalkaarten waarop vooraf (soms grote) bedragen worden gestort. Ook betalen per mobiele telefoon is inmiddels mogelijk. Als gebruik wordt gemaakt van dergelijke betaalmethodes en het gaat om substantiële bedragen, wees dan alert op witwasrisico's.

Objectieve indicator

Voor handelaren geldt tevens een meldingsplicht op basis van een tweetal objectieve indicatoren.

De eerste daarvan luidt: "*Een transactie van of ten behoeve van een (rechts)persoon die woonachtig of gevestigd is of zijn zetel heeft in een staat die op grond van artikel 9 van de vierde anti-witwasrichtlijn in gedelegeerde handelingen van de Europese Commissie is aangewezen als een staat met een hoger risico op witwassen of financieren van terrorisme.*" Zie paragraaf 9.1.

De tweede objectieve indicator luidt: "*Een transactie waarbij tegen geheel of gedeeltelijke contante betaling een of meerdere voertuigen, schepen, kunstvoorwerpen, antiquiteiten, edelstenen, edele metalen, sieraden of juwelen gekocht of verkocht worden, waarbij het contant te betalen bedrag € 20.000 of meer bedraagt.*"

Het maakt ook hier niet uit of de betaling in één keer plaatsvindt, of in gedeelten.

Een cliënt die contant wil betalen en die u naar de bank doorverwijst om het geld daar op uw rekening te storten, wordt voor de Wwft aangemerkt als een contant betalende klant.

Onder sieraden wordt mede verstaan: horloges.

Voor het begrip "schepen" kunt u aansluiten bij bestaande wetgeving. Denkt u daarbij met name aan de definitie van een schip en scheepstypen ingevolge het Binnenvaart Politie Reglement. Daarin worden als typen schepen ook bijvoorbeeld RIB's (Rigid Inflatable Boats), andere snelle motorboten, passagiersschepen, duwbakken, drijvende werktuigen, veerponten, zeilplanken en waterscooters genoemd.

In hoofdstuk 9 van deze leidraad wordt nader ingegaan op een aantal risicocriteria. Deze criteria kunnen u tevens helpen bij het beoordelen of er (mogelijk) sprake is van witwassen of financieren van terrorisme.

8.4 Voorgenomen transactie

Onder een voorgenomen transactie wordt verstaan een transactie waarbij de intentie aanwezig was om die te verrichten, maar die niet wordt afgerond.

Behalve de cliënten met wie u een contante transactie van € 10.000 of meer bent aangegaan en waarbij u het vermoeden heeft dat sprake zou kunnen zijn van witwassen of financieren van terrorisme, dient u ook de cliënten te melden bij wie alleen sprake is van een voorgenomen transactie, maar waarbij u hetzelfde vermoeden heeft.

Voorbeeld:

Een cliënt wil bij u een duur horloge kopen en wil het horloge contant afrekenen. Op het moment dat u hem vraagt naar zijn legitimatiebewijs "bedenkt" de cliënt zich, en ziet hij alsnog af van de koop. Indien er rond deze intrekking bij u bepaalde vermoedens aanwezig zijn die mogelijk kunnen duiden op witwassen (of terrorismefinanciering), dan dient u deze voorgenomen transactie te melden.

Maar wat als u niet beschikt over de volledige identiteitsgegevens van de betrokkene?

Benoem bij de melding van een dergelijke situatie de gegevens waarover u wel beschikt. De FIU zal u naar aanleiding van een dergelijke melding hoogstwaarschijnlijk nog wel nader bevragen.

8.5 Wanneer melden?

Verrichte of voorgenomen ongebruikelijke transacties dienen onverwijld te worden gemeld direct nadat het ongebruikelijke karakter van de transactie bij u bekend is geworden.

Voorts is het mogelijk dat de transactie al enige tijd geleden heeft plaatsgevonden en dat bij u alsnog het vermoeden ontstaat dat deze transactie mogelijk in verband zou kunnen worden gebracht met witwassen of terrorismefinanciering. Misschien hebt u op een later tijdstip via de media, of op een andere manier iets van de betrokken cliënt vernomen, waardoor de betreffende transactie in een ander daglicht komt te staan en alsnog gemeld moet worden.

8.6 Wat melden?

In uw melding neemt u de volgende gegevens op:

- de identiteit van uw cliënt, de identiteit van de uiteindelijk belanghebbende en, voor zover mogelijk, de identiteit van degene ten behoeve van wie de transactie wordt uitgevoerd;
- de aard en het nummer van het identiteitsbewijs van de cliënt en, voor zover mogelijk, van de uiteindelijk belanghebbende en van degene ten behoeve van wie de transactie wordt uitgevoerd;
- de aard, het tijdstip en de plaats van de transactie;
- de omvang en de bestemming en herkomst van de gelden, effecten, edele metalen of andere waarden die bij de transactie betrokken zijn;
- de omstandigheden op grond waarvan de transactie als ongebruikelijk wordt aangemerkt;
- aanvullende, bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen, gegevens.

Indien u het cliëntenonderzoek niet volledig heeft kunnen uitvoeren, moet u bij de melding,

naast de hiervoor genoemde gegevens, aangeven waarom het cliëntenonderzoek niet kon worden uitgevoerd.

8.7 Hoe melden?

Voordat u een melding kunt doen moet u zich eerst (eenmalig) bij de FIU laten registreren, waarna u een meldcode ontvangt. Vervolgens kunt u de transactie digitaal via de website van de FIU melden. Het meldportaal van de FIU biedt de mogelijkheid om een kopie van de ingezonden melding, inclusief de daarmee verstrekte gegevens, op te slaan. U dient van deze mogelijkheid gebruik te maken. Daarmee verkrijgt u een afschrift van de melding. Van uw melding krijgt u vervolgens van de FIU een ontvangstbevestiging. De FIU kan uw melding weigeren, indien deze onvolledig of onjuist is. Uw melding is dan niet geaccepteerd door de FIU, wat er op neer komt dat de melding niet gedaan is.

Als u zich wilt aanmelden als melder, als u meer wilt weten over FIU-Nederland of als u vragen heeft over het melden, kijk dan op www.fiu-nederland.nl.

9. RISICOCRITERIA

Er zijn criteria die u kunnen helpen om de mogelijkheid van witwassen of financieren van terrorisme in te schatten. Het betreft hier slechts mogelijke aandachtspunten waarop u alert dient te zijn. Van een limitatieve opsomming is geen sprake.

De meest gehanteerde risicocriteria zijn land- of geografische risico's, cliëntrisico's en productrisico's. Bij de weging van deze risicofactoren dient u uiteraard een eigen afweging te maken, afhankelijk van de specifieke feiten en omstandigheden van de transactie.

Onderstaande risico's kunnen u behulpzaam zijn om te bepalen of een transactie moet worden gemeld op basis van de subjectieve indicator⁴⁴. Risicofactoren staan ook in bijlage III bij de vierde anti-witwasrichtlijn⁴⁵.

9.1 Land- of geografische risico's

Landen of gebieden die volgens de normen van de Financial Action Task Force (FATF) in onvoldoende mate een systeem ter voorkoming van witwassen en terrorismefinanciering hebben opgezet, vormen een verhoogd risico. Deze lijsten van "High-risk and other monitored jurisdictions" worden op de website van de FATF gepubliceerd en drie maal per jaar geactualiseerd. In de volgende alinea wordt de stand van zaken per oktober 2018 weergegeven. U kunt de meest actuele situatie raadplegen via de volgende website: <http://www.fatf-gafi.org/countries>

De landen Iran en Noord-Korea staan bij de FATF te boek als hoog risico landen van waaruit voortdurende gevaren van witwassen en terrorismefinanciering dreigen en waartegen andere FATF-lidstaten sancties, embargo's en soortgelijke maatregelen zouden moeten treffen. Voorts vallen Ethiopië, Jemen, Pakistan, Servië, Sri Lanka, Syrië, Trinidad en Tobago en Tunesië onder de "other monitored jurisdictions" (andere gemonitorde rechtsgebieden).

Er is ook een "EU list of high risk countries". De volgende landen hebben volgens die lijst op dit moment⁴⁶ strategische tekortkomingen op het gebied van witwassen en terrorismefinanciering: Afghanistan, Bosnië en Herzegovina, Ethiopië, Guyana, Irak, Iran, Jemen, Laos, Noord-Korea, Oeganda, Sri Lanka, Syrië, Trinidad en Tobago, Tunesië en Vanuatu⁴⁷.

9.2 Cliëntrisico's

Hieronder staan enkele criteria die u kunnen helpen bij het inschatten of een cliënt een hoger risico op witwassen en/of financiering van terrorisme met zich mee brengt. Ook hier dient u zelf weer te beoordelen of er in het concrete geval een verhoogd risico is. Deze opsomming is evenmin limitatief.

Cliënten die hun onderneming hebben, of actief zijn in de volgende branches:

- goede doelen stichtingen (t.b.v. landen die risicovol zijn vanwege terrorisme);
- branches waar veel contant geld beschikbaar is (casino's, wisselkantoren, wed- en gokgerelateerde activiteiten, et cetera);
- ondernemingen waarvan in de praktijk is gebleken dat ze mogelijk als dekmantel voor criminele activiteiten fungeren (coffeeshops en growshops, horecasector, seksbranche);
- onduidelijke bedrijfsactiviteiten.

⁴⁴ Zie paragraaf 8.3.

⁴⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/ALL/?uri=CELEX%3A32015L0849>, klik onder NL op PDF. Bijlage III is te vinden op pagina 43 van het document (pagina L141/115).

⁴⁶ Stand per oktober 2018.

⁴⁷ Zie: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/criminal-justice/anti-money-laundering-and-counter-terrorist-financing_en#eulegalframeworkonamlctf

Cliënten die:

- gebruik maken van (mogelijk) vervalste of valse ID-bewijzen⁴⁸;
- beschikken over buitenlandse bankrekeningen;
- gebruik maken van een onnodige complexe juridische bedrijfsstructuur (b.v. buitenlandse vennootschappen of trusts);
- vermoedelijk onvolledige of onjuiste informatie verschaffen;
- beschikken over vermogen waarvan de herkomst onduidelijk is;
- een andere persoon dan de koper zijn identiteit beschikbaar laten stellen ten behoeve van de koop of verkoop;
- een onduidelijk of (bij vaste afnemers) regelmatig wisselend vestigingsadres hebben;
- afzien van de transactie omdat u naar zijn of haar identiteit vraagt;
- vragen ontwijken en/of ontwijkende of onduidelijke antwoorden geven;
- onverwacht nieuwe onbekende partijen introduceren;
- afkomstig zijn uit landen waarin een meer dan gemiddeld niveau van corruptie aanwezig is of waarvan bekend is dat meer criminele activiteiten worden ontplooid dan in andere landen;
- recentelijk bij een faillissement betrokken zijn geweest;
- betalingen in contanten willen verrichten;
- betalingen doen in voornamelijk kleine coupures (€ 5, € 10, of € 20 biljetten) of juist met biljetten van € 500;
- kennelijk niet geïdentificeerd willen worden (uw cliënt wil het transactiebedrag opsplitsen in delen waarbij iedere betaling net onder de grens van € 10.000 blijft);
- kennelijk niet gemeld willen worden (uw cliënt wil het transactiebedrag contant en in delen aan u voldoen waarbij iedere deelbetaling net onder de grens van € 10.000 c.q. € 20.000 blijft);
- u vragen naar uw meldgedrag;
- u vragen om hun contante betaling te verdelen over verschillende facturen⁴⁹;
- u vragen om facturen op een andere naam of een ander adres te zetten;
- u vragen om een grote contante betaling gespreid af te storten bij de bank;
- u vragen om hun bestelling weg te schrijven onder andere ordernummers;
- zijn aan te merken als politiek prominente persoon.

Voorts is er in het algemeen een verhoogd risico indien transacties worden verricht met klanten die ver buiten de regio wonen of met buitenlandse klanten.

9.3 Product- of transactierisico's

De volgende criteria kunnen u helpen bij het inschatten of een transactie een hoger risico op witwassen of financiering van terrorisme met zich mee brengt. Ook hier dient u zelf weer te beoordelen of er in het concrete geval een verhoogd risico is, en ook deze opsomming is niet limitatief.

- een goed wordt in kort tijdsbestek meerdere keren aan- en verkocht waarbij sprake is van onverklaarbare waarde sprongen;
- een goed wordt om onduidelijke redenen gesplitst of samengevoegd;
- de verkoop van een goed kent een zeer korte doorlooptijd;
- er worden taxatierapporten overgelegd die niet overeenkomen met de door u geschatte waarde van het object;
- de herkomst van het goed is onbekend;
- een goed komt uit een land waarvan bekend is dat daar cultuurschatten verdwijnen;
- er bestaat twijfel of de kunstenaar aan wie het werk wordt toegeschreven, ook de daadwerkelijke maker is;
- het gaat om een zeldzaam goed dat vrijwel nooit op de markt komt;
- u heeft bij een transactie gereede twijfels omtrent de aanwending van het goed⁵⁰ en/of de onderneming die het goed gaat gebruiken;
- er wordt u een goed aangeboden waarvan de eigendom niet transparant is (en men dit

⁴⁸ Een identiteitsbewijs kan worden vervalst doordat onbevoegden gegevens toevoegen of wijzigen in een geldig (en echt) identiteitsdocument. Dat kan bijvoorbeeld zijn gestolen of gekocht. Aan eventuele beschadigingen of een afwijkend lettertype zou u dit kunnen zien.

⁴⁹ Denk bijvoorbeeld aan de aankoop in contanten

⁵⁰ Denk aan laboratoriummateriaal, koolstoffilters en groeilampen.

- op uw verzoek ook niet transparant wil maken);
- er is bij de transactie een niet draagkrachtige partij betrokken;
- de koopsom van het goed ligt niet in lijn met de normale marktontwikkeling, of wijkt sterk af van de vraagprijs of de taxatiewaarde;
- een voertuig wordt vlot na de aankoop weer ingeruild en er wordt (onder bijbetaling) weer een ander voertuig gekocht.

Voor zover u als verkoper van goederen beschikt over informatie omtrent de financiering, dient u alert te zijn op (onder meer) de volgende aspecten:

- de financiering komt uit een ongebruikelijke bron, zoals bijvoorbeeld financiering via een fonds, een stille vennoot of een onbekende geldverstrekker;
- de financiering vindt plaats via geldverstrekking of leningen vanuit het buitenland;
- de geldstroom komt uit een land met een bankgeheim;
- één van de partijen uit de wens om de koopsom contant te betalen;
- de kopende partij vraagt u om de koop te financieren (tegen hoge rente).

In bijlage III bij de vierde witwasrichtlijn⁵¹ wordt ook nog onder meer de volgende risicofactor genoemd: "nieuwe producten en nieuwe zakelijke praktijken, daaronder begrepen nieuwe leveringsmechanismen, en het gebruik van nieuwe of in ontwikkeling zijnde technologieën voor zowel nieuwe als reeds bestaande producten."

⁵¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/ALL/?uri=CELEX%3A32015L0849>, klik onder NL op PDF. Bijlage III is te vinden op pagina 43 van het document (pagina L141/115).

10. VERDERE RECHTEN EN VERPLICHTINGEN

10.1 Civielrechtelijke vrijwaring

De Wwft kent een civielrechtelijke vrijwaring voor meldende instellingen. Dit betekent voor u (en uw medewerkers) dat u onder de hierna genoemde voorwaarde niet civielrechtelijk aansprakelijk kan worden gesteld voor de schade die iemand anders (de cliënt of een derde) als gevolg van de melding lijdt. De voorwaarde is dat u heeft gehandeld in de redelijke veronderstelling dat u uitvoering heeft gegeven aan de wettelijke meldplicht.

10.2 Strafrechtelijke vrijwaring

De strafrechtelijke vrijwaring houdt in dat de gegevens die u aan de FIU meldt niet tegen u en uw medewerkers kunnen worden gebruikt in een strafrechtelijk onderzoek wegens witwassen of terrorismefinanciering. Daarbij geldt als voorwaarde dat de transactie op een juiste manier is gemeld en dat het cliëntenonderzoek goed is uitgevoerd. Bovendien geldt als voorwaarde dat u de melding te goeder trouw heeft gedaan. Dat wil zeggen dat u niet zelf schuldig of medeplichtig bent aan witwassen of financieren van terrorisme.

10.3 Geheimhoudingsverplichting

Op grond van de wet mag u niet aan derden meedelen dat een melding is of zal worden gedaan. Dus ook niet aan uw cliënt. Dit wordt het "tipping-off"-verbod genoemd. Als u dit verbod overtreedt, dan kan dit leiden tot een sanctie.

Het is natuurlijk niet verboden om -voordat u de overeenkomst sluit- aan de potentiële klant in algemene bewoordingen uitleg te geven over de wetgeving en de plichten die u hebt op grond van die wetgeving. Wel kan zijn of haar reactie (afzien van de transactie, of het betrekken van een derde persoon bij de transactie om zelf buiten beeld te blijven) aanleiding zijn om de (voorgenomen) transactie te melden.

10.4 Melding niet anoniem

Als de melding door de FIU als verdacht wordt aangemerkt en uiteindelijk onderdeel uitmaakt van een strafdossier is het niet volledig uitgesloten dat de naam van de melder in dat dossier terecht komt. In de praktijk zal uw melding in een dergelijk geval echter veelal deel uitmaken van veel meer signalen die uiteindelijk tot de strafzaak hebben geleid.

10.5 Bewaarplicht

De gegevens met betrekking tot het cliëntenonderzoek moeten tot vijf jaar na het uitvoeren van de desbetreffende transactie op toegankelijke wijze worden bewaard.

Indien u een verrichte of voorgenomen ongebruikelijke transactie heeft gemeld, moet u de volgende gegevens bewaren:

1. alle gegevens die noodzakelijk zijn om de desbetreffende transactie te kunnen reconstrueren;
2. een afschrift van de melding met de daarbij verstrekte informatie en gegevens⁵²;
3. de bevestiging van ontvangst van een melding door de FIU.

De te bewaren (meld)gegevens moeten samen inzicht geven in de juistheid, tijdigheid en volledigheid van de door u gedane melding en er moet uit kunnen worden afgeleid dat deze door u overgelegde meldgegevens ook door de FIU zijn ontvangen en geaccepteerd.

De meldgegevens moeten gedurende vijf jaar na het tijdstip van het doen van de melding (dan wel het tijdstip van de ontvangst van het bericht van de FIU) op toegankelijke wijze worden bewaard.

⁵² Zie ook paragraaf 8.7.

Op verzoek van de toezichthouder dient u deze gegevens bij een toezichtonderzoek te overleggen.

10.6 Opleidingsverplichting

U dient er voor te zorgen dat u zelf en uw medewerkers in staat zijn om in de dagelijkse praktijk ongebruikelijke transacties te herkennen en om een cliëntenonderzoek goed en volledig uit te voeren. Dat doet u onder meer door het aanbieden van periodieke opleidingen. Indien u beschikt over een compliance officer, dan zal dit doorgaans bij deze persoon belegd zijn.

10.7 Toezicht op de naleving

Het toezicht op de naleving van de Wwft door (grootwaarde) handelaren wordt uitgeoefend door een afgescheiden onderdeel van de Belastingdienst: de Belastingdienst/ Bureau Toezicht Wwft.

De medewerkers van dit Bureau zijn bevoegd om bij handelaren een onderzoek in te stellen en u bent verplicht om hier uw medewerking aan te verlenen.

Sinds 25 juli 2018 staan alle handelaren in goederen die voldoen aan het instellingenbegrip onder toezicht. Het maakt dus niet meer uit of u handelt in voertuigen, schepen, kunstvoorwerpen, antiquiteiten, edelstenen, edele metalen, sieraden of juwelen (deze handelaren stonden al onder toezicht) of dat u bijvoorbeeld handelt in keukens, badkamers, zwembaden, jacuzzi's, zonnebanken, paarden, audioapparatuur, piano's/vleugels, stacaravans, Perzische tapijten, vliegtuigen, helikopters, drones, scheepsmotoren, laboratoriummateriaal, koolstoffilters, groeilampen, bitcoins, andere virtuele valuta of vermogensrechten.

Uitzonderingen daargelaten, krijgt u tijdig bericht dat de toezichthouder het voornemen heeft om bij u een onderzoek in te stellen. De betreffende medewerker zal hiervoor een afspraak met u maken. Tijdens het inleidende gesprek bij aanvang van het onderzoek zal deze medewerker zo veel mogelijk uitleggen hoe het onderzoek zal gaan verlopen en welke gegevens daarvoor nodig zijn. Meestal wordt voorafgaand aan het onderzoek om een auditfile gevraagd. Dit is een bestand met gegevens die uit uw geautomatiseerde administratie worden gekopieerd. De meeste boekhoudpakketten hebben de mogelijkheid om een auditfile te exporteren. Met behulp van een auditfile kan de medewerker het onderzoek van te voren voorbereiden, het onderzoek efficiënter uitvoeren en daarmee minder beslag leggen op uw tijd of de tijd van uw boekhouder.

Naast deze zogenoemde on site inspections (volledige onderzoeken ter plaatse) kan de toezichthouder ook andere vormen van toezicht uitoefenen. Dit kan op verschillende manieren. De toezichthouder kan zich beperken tot een telefoontje of een brief, u een vragenbrief met een beperkt aantal vragen sturen (self assessment), een controle uitvoeren 'achter het bureau' (off site inspection) of een korte waarneming ter plaatse doen (en dan bijvoorbeeld inzage in een beperkt aantal dossiers vragen).

Bij niet of onvolledige naleving van de Wwft kan de toezichthouder u een aanwijzing geven om een bepaalde gedragslijn te volgen. Ook kan de toezichthouder aan u een bestuurlijke sanctie opleggen in de vorm van een last onder dwangsom of een boete. Het is mogelijk om tegen een dergelijke sanctie in bezwaar en beroep te gaan.

In meer ernstige gevallen van niet naleving kan ook strafrechtelijke handhaving worden ingezet.

Inhoudelijke vragen over deze leidraad of over toepassing van de Wwft kunt u stellen via het e-mail adres van de toezichthouder: BureauToezichtWWFT@Belastingdienst.nl

10.8 Publicatieplicht

Zodra een besluit tot het geven van een aanwijzing, het opleggen van een last onder dwangsom of het opleggen van een bestuurlijke boete onherroepelijk vaststaat, wordt het besluit op internet gepubliceerd. Bij bepaalde overtredingen kan de toezichthouder een waarschuwing of verklaring publiceren, onder vermelding van de overtreding en de naam van de overtreder.

11. SANCTIEWET

Zoals uiteengezet in de Algemene leidraad Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (WWFT) en Sanctiewet (SW) van het Ministerie van Financiën⁵³ dienen ook niet financiële ondernemingen zoals makelaars, in- en verkopers van goederen en domicilieverleners aan de Sanctiewet 1977 te voldoen. Van instellingen wordt verwacht dat zij in voorkomende gevallen de sanctielijsten raadplegen⁵⁴.

⁵³ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/richtlijnen/2011/02/21/algemene-leidraad-wet-ter-voorkoming-van-witwassen-en-financiering-van-terrorisme-wwft-en-sanctiewet-sw>, Hoofdstuk 3 (vanaf pagina 20).

⁵⁴ Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/internationale-sancties/sanctiemaatregelen/landen-organisaties-en-personen-waartegen-sancties-gelden> en https://eeas.europa.eu/topics/sanctions-policy/423/sanctions-policy_en